

VOKA

MEMORANDUM

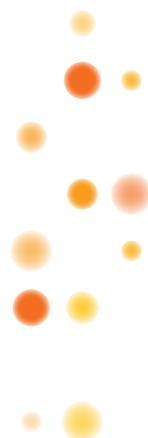
JANUARI 2019

**DURF
KIEZEN**

**DURF
ONDERNEMEN**

PRIORITEITEN

VOOR DE VLAAMSE EN
FEDERALE VERKIEZINGEN

Durf kiezen, durf ondernemen

Prioriteiten voor de Vlaamse en federale verkiezingen

Intro.....3

De essentie.....4

Prioriteiten per thema:

Gezonde overheidsfinanciën.....14

Meer mensen aan het werk.....18

Mobiliteit en logistiek: verkeersknoop ontwarren.....26

Nog meer inzetten op innovatie.....30

Klimaat en energie: samen de omslag maken.....34

Excellent en wendbaar onderwijs.....38

Welzijn en zorg: toekomstgericht hervormen.....42

Naar een efficiënt milieubeleid.....46

Ruimte om te ondernemen.....50

Surf ook naar www.durfkiezen.be

colofon

Voka-kenniscentrum

Niko Demeester | Secretaris-generaal
Bart Van Craeynest | Hoofdeconoom
Sonja Teughels | Arbeidsmarkt
Veronique Leroy | Arbeidsmarkt en arbeidsverhouding
Vincent Thoen | Innovatie en economie
Jonas De Raeve | Onderwijs
Goedele Sannen | Mobiliteit en logistiek
Ellen Vanassche | Milieu en klimaat
Klaas Nijs | Energie en klimaat
Steven Betz | Ruimtelijke ordening en milieu
Karl Collaerts | Fiscaliteit en begroting
Pieter Van Herck | Welzijns- en gezondheidsbeleid
Gilles Suply | EU en internationaal ondernemen

Eindredactie

Sandy Panis, Katrien Stragier,
Zoë Vandekerckhove

Foto's

Dann en Shutterstock

Vormgeving

Martinique Salomons

Druk

INNI Group, Heule

'Durf kiezen, durf ondernemen – Prioriteiten voor de Vlaamse en federale verkiezingen 2019' is een brochure van Voka – Vlaams netwerk van ondernemingen. De overname of het citeren van tekst uit deze Voka Paper wordt aangemoedigd, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever

Hans Maertens i.o.v. Voka vzw –
Burgemeester Callewaertlaan 6 –
8810 Lichtervelde
info@voka.be – www.voka.be

Structurele partner:

Durf kiezen, durf ondernemen

We zijn in Vlaanderen en België de kampioenen van de 'halve oplossingen' als het gaat om het aanpakken van grote maatschappelijke uitdagingen. Als er zich een probleem aandient, dan laten we dat eerst lang aanslepen, lossen we het half op wanneer het echt niet anders kan en schuiven we de andere helft van de oplossing vervolgens weer ver voor ons uit, ... Deze cultuur van 'pappen en nathouden' zorgt ervoor dat het hier zelden heel slecht gaat, maar ook dat het nooit echt heel goed gaat. We neigen steeds naar de middelmaat, zelden naar de excellentie.

De vraag is of 'pappen en nathouden' voldoende zal zijn om het hoofd te kunnen bieden aan de grote en snelle veranderingen waarmee we de komende vijf jaar zullen worden geconfronteerd. Zullen onze economie, maatschappij en overheden robuust genoeg zijn om de negatieve effecten van die veranderingen te absorberen? Zullen ze zich snel genoeg aanpassen om te profiteren van de positieve effecten van die veranderingen? Het valt te vrezen van niet: de voorbije vijf jaar ging het economisch goed en waren de maatschappelijke evoluties meestal geleidelijk; de komende vijf jaar zal het echter anders zijn.

De vergrijzing slaat nu volop toe en zal ons pensioensysteem en de arbeidsmarkt in hun voegen doen kraken. De economie heeft dringend nood aan overheidsinvesteringen en excellent onderwijs om haar tweede adem te vinden. De klimaatverandering vergt snelle ingrepen in

welvaart en jobs blijven trekken. Als die ondernemende attitude ook (nog) meer doorgevoerd zou worden in belangrijke overheidstaken als onderwijs, zorg, mobiliteit en administratie, zouden die ook grotere hefboomen voor verandering worden en ons zo 'future proof' maken. De toekomst ligt in onze eigen handen.

WOUTER DE GEEST

Voorzitter Voka

HANS MAERTENS

Gedelegeerd bestuurder Voka

"We zijn in Vlaanderen en België de kampioenen van de halve oplossingen."

onze manier van wonen, verplaatsen en consumeren. De digitale transformatie zal onze manier van werken, leren en consumeren ingrijpend veranderen.

Nu is het tijd om doortastend te handelen: we moeten onze economie, maatschappij en overheden drastisch vernieuwen om de vruchten van de veranderingen te kunnen plukken, in plaats van te blijven zitten met de negatieve effecten ervan. We roepen de volgende Vlaamse en federale coalities daarom op om snelle en gedurfde keuzes te maken, die ons allen vooruit helpen. De beleidsmakers kunnen daarbij rekenen op de Vlaamse ondernemers, die verder zullen ondernemen en aan de kar van innovatie, excellentie,

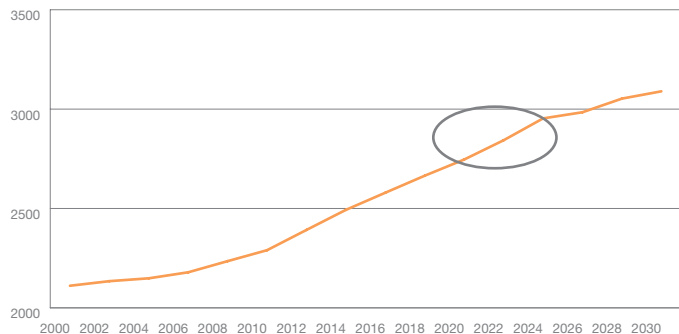
De essentie

Het gaat momenteel goed met de Vlaamse en Belgische economie. Na de dubbele recessie van 2008 en 2013 groeit de economie alweer vijf jaar onafgebroken aan een redelijk tempo; maar wel trager dan het Europees gemiddelde. De werkloosheidsgraad is teruggezaakt naar het laagste niveau in zowat 40 jaar. De top van de conjunctuur is intussen wellicht voorbij, maar de vooruitzichten blijven redelijk stabiel op korte termijn. Vandaag botsen we eerder op de limieten van een 'te sterke' economische groei, zoals de snel toenemende krapte op de arbeidsmarkt en het gebrek aan mobiliteit.

De groei mag ons niet zelfgenoegzaam maken. De situatie wordt momenteel mischien wat verbloemd door het meevallende conjunctuurklimaat, maar de structurele uitdagingen zijn groter dan in de voorbije decennia. In de volgende legislatuur zullen immers grote veranderingen, die al langer aan de gang zijn, volop doorbreken. De combinatie van vergrijzing, structurele knelpunten in onze economie, technologische disruptie en klimaatverandering zal onze economie, onze welvaartstaat en onze hele samenleving zwaar onder druk zetten. De volgende Vlaamse en federale coalities mogen niet zelfgenoegzaam zijn en zich niet in slaap laten wiegen door de huidige comfortabele economische omstandigheden, maar moeten snel echt werk maken van concrete antwoorden op deze uitdagingen.

257.000 extra gepensioneerden

Aantal gepensioneerden (in '000)

Bron: Studiecommissie voor de vergrijzing

"De gevolgen van de trends waarmee westerse landen geconfronteerd worden, zullen zich de komende jaren nog sterker manifesteren."

We bekijken hieronder **de vijf belangrijkste uitdagingen**: vergrijzing, krappe arbeidsmarkt, onderinvesteringen van de overheid, klimaat en digitalisering. Vervolgens beschrijven we hoe die een impact hebben op **vijf belangrijke maatschappelijke domeinen**: arbeidsmarkt, mobiliteit, klimaat & energie, onderwijs en zorg & welzijn. Ten slotte schuiven we **vier oplossingen** naar voren: hervormen, saneren, investeren en lasten verlagen.

De vijf uitdagingen

De gevolgen van de verschillende trends waarmee de meeste westerse landen al langer geconfronteerd worden, zullen zich de komende jaren nog sterker manifesteren. België en Vlaanderen

zijn allerm minst voortrekkers geweest in de aanpak van de uitdagingen die hiermee gepaard gaan. En daar dreigen we nu een prijs voor te moeten betalen. De tijd van 'halve oplossingen' is voorbij. De volgende coalities zullen dringend aan de slag moeten om de negatieve impact van die vijf trends op onze economie en samenleving te keren.

1. De vergrijzing komt op toerental

Over de veroudering van de bevolking en de gevolgen daarvan wordt al decennialang gepraat, maar vandaag wordt de impact echt voelbaar. Doorheen de volgende legislatuur loopt het aantal gepensioneerden op met meer dan 257.000 tot bijna drie miljoen. Dat heeft verstrekkende gevolgen voor de overheidsfinanciën. Zonder nieuwe ingrepen zorgt de vergrijzing tegen het einde van de legislatuur voor een stijging van de jaarlijkse overheidsuitgaven met 5,4 miljard.

2. 'Volk, volk, volk' in plaats van 'jobs, jobs, jobs'

De arbeidsmarkt is al lang een zwakke plek in onze economie: in België werken gewoon te weinig mensen. Dat maakt het extra pijnlijk dat meer en meer bedrijven moeilijk geschikt personeel vinden. En dat niet alleen voor gespecialiseerde profielen, maar in bepaalde regio's in

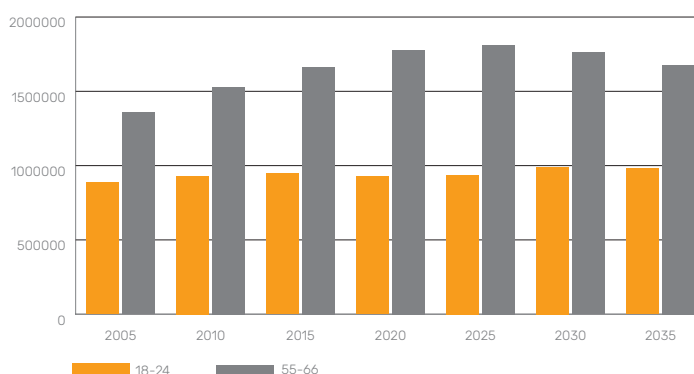

Vlaanderen stilaan voor alle functies. Zonder geschikt personeel wordt groeien natuurlijk erg moeilijk. Daarnaast zorgen de demografische evoluties en de technologische revolutie voor structurele veranderingen op de arbeidsmarkt. Dat vereist aanpassingsvermogen en flexibiliteit. Zo is de impact van de technologische verandering vandaag al duidelijk in de industrie en de financiële sector. In beide sectoren verdwenen de voorbije twintig jaar al één op de vijf jobs. Dat werd ruimschoots gecompenseerd door een veelvoud aan nieuwe jobs in andere sectoren. De technologische revolutie zal zorgen voor meer van dit soort verschuivingen, maar vandaag zijn onze arbeidsmarkt, onze economie en onze samenleving te weinig gewapend om daarmee om te gaan. Daarnaast moeten we er ook rekening mee houden dat de veroudering van de bevolking de krapte op de arbeidsmarkt nog nijpender en zelfs permanent zal maken.

3. Onderinvesteringen van de overheid hypothekeren onze groei

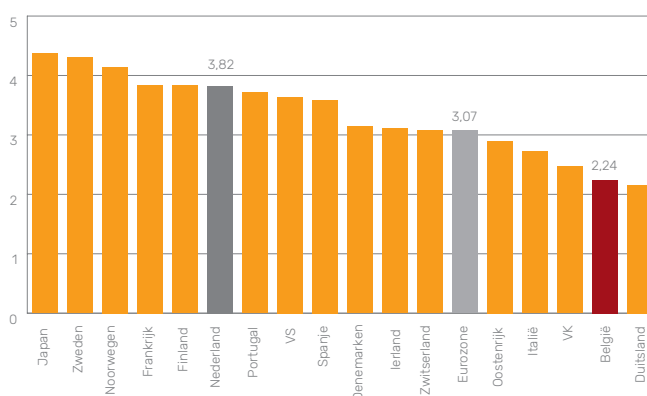
Het economische herstel van de voorbije jaren legde een aantal structurele bottlenecks van onze economie bloot. De almaar langer wordende files ondermijnen de logistieke troef van onze centrale ligging binnen Europa. Het drama van de Brusselse tunnels maakte dat de voorbije jaren heel erg duidelijk. Onze infrastructuur is al lang niet meer in staat om de groeiende mobiliteitsvraag op te vangen. De Belgische overheden investeren al 30 jaar maar nipt voldoende om de normale slijtage van de infrastructuur te compenseren, maar dat is dus ruimschoots onvoldoende om mee te evolueren met de maatschappij. De Belgische overheden investeren zo al decennialang zowat het minst van heel Europa. Een duidelijke inhaalbeweging op het vlak van de overheidsinvesteringen dringt zich op, o.a. om de modaal shift tussen vervoersmodi te stimuleren.

257.000 extra gepensioneerden leiden tot permanent krappe arbeidsmarkt

Bron: Studiecommissie voor de vergrijzing

Al 20 jaar investeren overheden te weinig Overheidsinvesteringen in vaste activa, in % bbp gemiddelde 1997-2017

Bron: berekeningen op basis van AMECO databank

4. Klimaatverandering wordt tastbaar

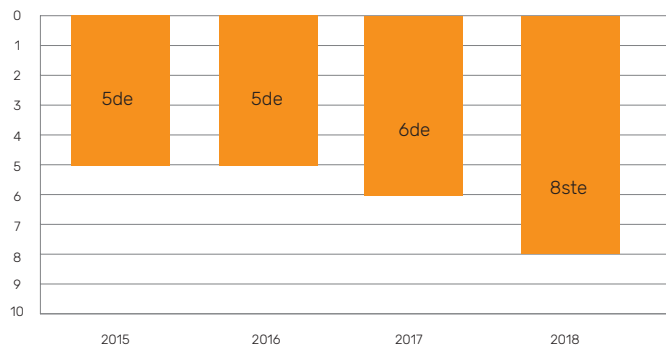
Wereldwijd extremere weersomstandigheden maken de gevolgen van de klimaatverandering de voorbije jaren duidelijker en die trend zal de komende jaren doorzetten. In dat kader moet België volgens Europa de CO₂-uitstoot tegen 2030 met 35% verminderen en wil de EU tegen 2050 naar volledige klimaatneutraliteit evolueren. Met het huidige beleid zijn we op weg naar een reductie met 10% tegen 2030. De huidige inspanningen volstaan dus niet; we zullen snel een serieuze tand moeten bijsteken, vooral langs de kant van de huishoudens.

5. Onze economie en maatschappij digitaliseren

De digitale transformatie maakt onze processen niet alleen efficiënter; ze verandert ook hele markten en businessmodellen: slimme algoritmes, sensoren en verbonden data hebben een grote impact op banken, logistiek, toerisme, auto-industrie, ... Maar ook op de manier waarop we omgaan met kennis, media en onderwijs. We beschikken over de nodige infrastructuur om te digitaliseren, maar we benutten ze te weinig en plukken er onvoldoende de vruchten van. We zakken in de EU-ranking van digitalisering, omdat andere landen hun processen, producten en systemen meer en sneller digitaliseren dan wij. Als we niet alleen de verliezers willen hebben, wordt het hoog tijd om de digitalisering met haar ingrijpende veranderingen te omarmen en ons zo meer 'future proof' te maken. Dit geldt voor alle bedrijven en sectoren, maar ook voor onze overheden en de quartaire sector. Internet of things, artificial intelligence, cybersecurity zijn de uitdagingen van morgen. Het (hoger) onderwijs moet zichzelf heruitvinden om iedereen klaar te maken voor de digitale transformatie.

Onze positie inzake digitalisering staat onder druk

Positie België in EU qua digitalisering

Bron: Digitale Economie en Maatschappij (DESI), Europese Commissie

De vijf domeinen

De vijf uitdagingen die op ons afkomen hebben een grote impact op onze economie en maatschappij. Onze aanpak ervan zal bepalend zijn voor de welvaart in ons land tijdens de komende decennia. Maar we lopen nu al op heel wat vlakken achter en kiezen al te vaak voor halfslachtige oplossingen. De volgende coalities zullen dat zo snel mogelijk moeten rechtzetten. En gezien de omvang van de uitdagingen gaat het daarbij niet om bijstellingen in de marge, maar is er nood aan ingrijpende keuzes en hervormingen om onze economie en samenleving te transformeren voor wat er op ons afkomt. Deze transformaties zullen een impact hebben op alle activiteiten van onze maatschappij. We vatten ze samen in vijf domeinen, waarop dringend diepgaande overheidsactie nodig is.

1. Arbeidsmarkt

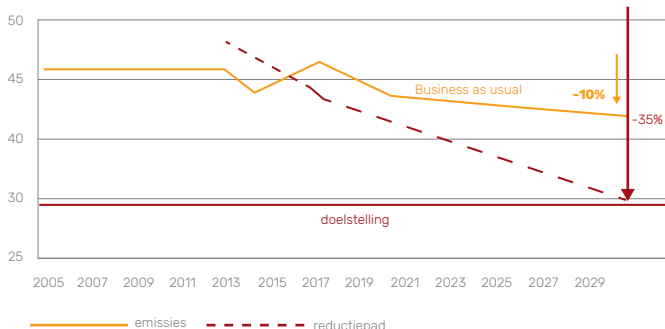
In België, en ook in Vlaanderen, werken te weinig mensen. Van de 20- tot 64-jarigen werkt in België amper 69%. In Nederland is dat 10% meer, in Zweden zelfs 14% meer. Met 73% doet Vlaanderen het duidelijk beter dan het Belgische gemiddelde, maar binnen Europa komt het daarmee ook niet verder dan de zwakke middenmoot. Meer mensen aan het werk is veruit de beste manier om de extra kosten door de vergrijzing op te vangen en ook om de krapte op de arbeidsmarkt te verlichten. De focus moet daarbij verder gaan dan de werkzoekenden. De grote uitdaging op de Belgische en Vlaamse arbeidsmarkt ligt immers niet meer alleen bij die werkzoekenden, maar bij de grote groep niet-actieven.

2. Mobiliteit

We staan letterlijk stil in Vlaanderen en Brussel, wat onaanvaardbaar is gezien onze logistieke ambities door onze centrale ligging.

Klimaatdoelstelling 2030 vergt trendbreuk

Emissies Mton CO₂-equivalent

Bron: www.klimaatop.be

We behoren tot de Europese landen waar de overheden het minst investeren in vervoersinfrastructuur. Tegelijk spenderen de overheden jaarlijks wel enorme bedragen aan het openbaar vervoer, maar dit brengt bijna niets op qua filereductie en modal shift. Woon-werkverplaatsingen gebeuren in Vlaanderen immers in meer dan 68% van de gevallen nog altijd met de wagen. Het openbaarvervoergebruik is dus veel te laag voor wat het kost en het aanbod is niet afgestemd op de economische noden.

3. Klimaat en energie

Bedrijven leveren vandaag al ruimschoots hun bijdrage om de milieu- en klimaatdoelstellingen te realiseren. Via extra investeringen en innovatie kunnen zij nog verdere stappen zetten. Maar de klimaatuitdaging is zo groot dat er niet enkel naar de bedrijven gekeken moet worden. Ook de burger en sectoren zoals transport en landbouw zullen, veel meer dan vandaag, belangrijke bijdragen moeten leveren om de doelstellingen te halen. Idem voor de energietransitie: er zijn veel investeringen en innovatie nodig om naar een nieuw energiesysteem te gaan dat leveringszeker, duurzaam en betaalbaar is. Ook daarvoor zal iedereen zich volop mee moeten engageren in energiebesparing, -productie en -financiering.

4. Onderwijs

We beroemen ons in Vlaanderen er graag op dat ons onderwijs wereldtop is. Dat is echter niet (meer) zo: ons secundair onderwijs behoort tot het duurste van de OESO, maar de resultaten van onze leerlingen tuimelen omlaag in de internationaal gerespecteerde PISA-scores. Ook ons hoger onderwijs laat steken vallen: steeds minder studenten halen hun diploma

"Gezien de omvang van de uitdagingen is er nood aan ingrijpende keuzes om onze economie en samenleving te transformeren."

binnen de voorziene studiejaren. Hoog tijd dus om ons te bezinnen over doel en middelen van ons onderwijssysteem: we moeten dringend af van de middelmaat en de 'zesjescultuur' en weer durven streven naar excellentie en innovatie. De onderwijsmiddelen kunnen veel efficiënter ingezet worden om ons enige kapitaal, onze mensen en hun grijze cellen, te versterken, zodat ze kunnen profiteren van de komende transformaties in plaats van ze te moeten ondergaan.

5. Zorg en welzijn

We gaan er in België graag prat op dat onze gezondheidszorg wereldtop is. Dat is echter niet (meer) zo: inzake kwaliteit van de zorg staan we slechts op de elfde plaats binnen de West-Europese landen. Dit ondanks de toenemende middelen die de overheden jaarlijks pompen in zorg en welzijn. We hebben dus een duur zorgsysteem dat niet de beste kwaliteit biedt: liefst 20% van de zorguitgaven wordt verspild. Ons beleid inzake ziektepreventie en digitalisering is ondermaats, andere westerse landen steken ons voorbij. Heel wat burgers ontvangen zorg met onvoldoende meerwaarde, wat niet efficiënt en niet effectief is. Ons welzijnssysteem is onvoldoende resultaat- en ondernemersgedreven, met wachtlijsten en soms schrijnende situaties tot gevolg.

De vier oplossingen: durf kiezen, durf ondernemen

Om de nodige transformaties te realiseren, moeten vier oplossingen ingezet worden: hervormen, saneren, investeren en de lasten verlagen. De volgende Vlaamse en federale coalities moeten die oplossingen zo snel mogelijk toepassen in elk van deze vijf domeinen. Deze oplossingen moeten het ondernemerschap stimuleren om onze economie en samenleving te transformeren en het hoofd te bieden aan de grote uitdagingen waar we voor staan.

1. Durf kiezen: diepgaande hervormingen doorvoeren

De omvang van de huidige uitdagingen en transformaties impliceert dat beperkte bijstellingen en 'halve oplossingen' niet langer volstaan.

Diepgaande hervormingen zijn aan de orde in elk domein. Die ingrijpende keuzes vormen dan ook de kern van onze voorstellen voor de volgende coalities:

- Meer mensen flexibeler aan de slag, o.a. dankzij de digitalisering
- Meer ruimte voor ondernemerschap, ook in sectoren als openbaar vervoer, zorg en welzijn
- Economisch verantwoorde transitie van klimaat en omgeving, met aandacht voor innovatie, competitieve prijzen en inspanningen van elkeen
- Overheid en onderwijs eindelijk op het niveau van de 21e eeuw brengen, met focus op innovatie, en excellentie

Doorheen deze hervormingen lopen twee rode draden:

- De doelstelling om voor de Belgische bedrijven een gelijk speelveld te creëren binnen Europa, en dat op het vlak van loonkosten, flexibiliteit, rechtszekerheid, administratie, energie, ... Als kleine, open economie, waar we erg afhankelijk zijn van onze internationale concurrentiepositie, moeten we even snel en diepgaand hervormen als onze buurlanden om mee te kunnen.
- De ambitie om een voortrekker te worden inzake digitalisering. Als we de impact van de digitale transformatie lijdzaam ondergaan, zullen we jobs en bedrijven verliezen. Als we daarentegen de digitalisering proactief invoeren in onze bedrijven, overheden en onderwijs, zullen we er veel vruchten van plukken en er per saldo op vooruitgaan inzake jobs, bedrijven en kennis.

BELANGRIJKSTE HERVORMINGSVOORSTELLEN

- Arbeidsongeschikten sneller re-integreren
- Allochtonen sneller en beter activeren en integreren
- Meer sociaal overleg op bedrijfsniveau
- Openbaar vervoer veel performanter maken
- Kwaliteit en performance in welzijn en zorg verhogen door meer sociaal ondernemerschap
- Sterkere schoolbesturen en slimmere financiering als motoren voor efficiëntie, excellentie en innovatie over alle onderwijsniveaus heen
- Duaal leren structureel uitbouwen in secundair, hoger en volwassenenonderwijs
- De energietransitie realiseren, onder meer door volop in te zetten op innovatie
- Een competitieve energievoorziening garanderen, met strikte toepassing van de energienorm
- Invoeren van een 'slimme' kilometerheffing voor personenwagens
- Rechtszeker kader creëren om de groei van de luchthaven van Brussel-Nationaal te ondersteunen
- Digitalisering sneller doorvoeren in mobiliteit, zorg, onderwijs en overheid

Vier oplossingen

2. Durf kiezen: overheidsfinanciën duurzaam gezond maken

Gezonde overheidsfinanciën zijn een middel om het sociaal contract betaalbaar te houden en om ruimte te creëren voor de noodzakelijke extra overheidsinvesteringen. Er staan de volgende regeringen belangrijke inspanningen te wachten om de vergrijzingsfactuur te betalen en daarnaast nog budgettaire ruimte voor beleid te maken om onder meer de fileknoop te ontwarren, de energie- en klimaattransitie te financieren, ... Er moet dus meer worden gesaneerd dan strikt noodzakelijk om het begrotingsevenwicht te halen tijdens de volgende legislatuur. De regeringen moeten immers ook middelen vrijmaken om beleid te voeren.

"Om de nodige transformaties te realiseren, moeten vier oplossingen ingezet worden: hervormen, saneren, investeren en de lasten verlagen."

De saneringsmogelijkheden voor de volgende regeringen liggen langs de uitgavenkant, want daar is nog veel inefficiëntie. Minder inefficiëntie zal ook leiden tot meer effectiviteit. Ondanks de welgekomen lastenverlagingen van de voorbije jaren blijft de Belgische belastingdruk bij de hoogste ter wereld. Die belastingdruk nog extra verhogen is dus uit den boze. Onze overheidsuitgaven

"Vereenvoudiging, rechtszekerheid, snelheid, level playing field en een verbod op 'gold plating' zijn sleutelwoorden."

behoren nog altijd tot de hoogste ter wereld, maar uit onze 'Waar voor je geld'-index blijkt duidelijk dat we daarvoor niet de beste dienstverlening terugkrijgen. Onze overheden kampen dus met een groot efficiëntieprobleem: de uitgaven worden niet optimaal aangewend. Het is dan ook daar dat de budgettaire ruimte gevonden kan worden: door het afremmen, hervormen en heroriënteren van de overheidsuitgaven.

BELANGRIJKSTE EFFICIËNTIEVOORSTELLEN

- Tot 6% efficiëntiewinst op de finale primaire uitgaven, zowel Vlaams als federaal
- Strikt toepassen van een uitgavennorm en van spending reviews
- 6 miljard uitgaven in zorg en welzijn vermijden, hervormen en heroriënteren
- Uitgavenstijgingen in onderwijs en kinderbijslag bijsturen
- Algemene publieke diensten, zowel Vlaams als federaal, beduidend kostenefficiënter doen werken
- Kerntakendebat en verplichte fusie voor gemeenten met minder dan 10.000 inwoners

3. Durf ondernemen: meer overheidsinvesteringen

Via deze efficiëntiewinst op de lopende overheidsuitgaven realiseren we ook ruimte voor 2,4 miljard aan extra overheidsinvesteringen op Vlaams en federaal niveau (bovenop wat reeds voorzien is). De focus moet daarbij liggen op innovatie, mobiliteit, vorming en zorg. Die investeringen zullen onze maatschappij sterker maken en beter voorbereiden op de komende uitdagingen.

BELANGRIJKSTE INVESTERINGSVOORSTELLEN

- Invoeren van een investeringsnorm
- 1,3 miljard euro herinvesteren in zorg en welzijn
- 500 miljoen euro extra investeren in mobiliteitsinfrastructuur
- 500 miljoen euro extra investeren in innovatiekredieten voor bedrijfsgedreven projecten (o.a. voor digitalisering)
- 100 miljoen euro extra investeren in vorming/onderwijs

4. Durf ondernemen: financiële en andere lasten verlagen

Ondanks de geboekte vooruitgang inzake loonkostenhandicap, blijft onze competitiviteit gebrekkig. Om meer jobs te creëren en te behouden, moet onze arbeidskost onder controle blijven. Als er geen budgettaire ruimte daarvoor is via een verlaging van de werkgeversbijdragen, dan moet dit gewaarborgd kunnen worden door het afschaffen van de automatische loondrijvers, zoals de automatische loonindexering en de barremieke verhogingen.

Voor de niet-actieven is een extra inspanning op zijn plaats: als we hen massaal aan de slag kunnen houden/krijgen, zal de krapte op de arbeidsmarkt verlichten en zal ook de vergrijzingsfactuur makkelijker betaalbaar worden. Ongeveer de helft van de niet-actieven bestaat uit laaggeschoolden en/of mensen met een lage **verdiencapaciteit: voor hen** wegen de inspanning en kosten van gaan werken dikwijls niet op tegen thuisblijven. Een substantiële verhoging van het nettoloon voor lage verdieners (zonder daarbij de brutokost voor de werkgever te verhogen) zal werken voor hen veel lonender maken en hen aanzetten om aan de slag te blijven/gaan.

Ten slotte moeten we de administratieve lasten voor de bedrijven verlagen: dit kost geen geld aan de overheden, maar kan wel een wezenlijk verschil maken voor

bedrijven in hun dagelijks functioneren of voor hun investeringen. Vereenvoudiging, rechtszekerheid, snelheid, level playing field en een verbod op 'gold plating' zijn daarbij de sleutelwoorden.

BELANGRIJKSTE LASTENVERLAGINGSVOORSTELLEN

- Vlaamse jobstimulans: Vlaamse lastenverlaging gericht op lage lonen, namelijk 100 euro maandelijks netto erbij voor lonen onder 2.500 euro bruto
- Automatische loondrijvers vervangen door competentiegericht verlonen
- Verbod op 'gold plating' bij omzetting en toepassing regels voor milieu, fiscaliteit, ...
- Inzetten op een ruimtelijke ordening die kansen creëert om te ondernemen
- Vermindering administratieve lasten met minimaal 5% per jaar

Samenvatting: de voornaamste prioriteiten

VLAAMSE PRIORITEITEN

1. Durf kiezen: diepgaande hervormingen doorvoeren

- Alloctonen sneller en beter activeren en integreren
- De Lijn veel performanter maken
- Kwaliteit en performantie in welzijn verhogen door meer sociaal ondernemerschap
- Sterkere schoolbesturen en slimmere financiering als motoren voor efficiëntie, excellentie en innovatie over alle onderwijsniveaus heen
- Duaal leren structureel uitbouwen in secundair, hoger en volwassenenonderwijs
- De energietransitie realiseren, onder meer door volop in te zetten op innovatie
- Een competitieve energievoorziening garanderen, met strikte toepassing van de energienorm
- Invoeren van een 'slimme' kilometerheffing voor personenwagens
- Digitalisering sneller doorvoeren in mobiliteit, zorg, onderwijs en overheid

2. Durf kiezen: overheidsfinanciën duurzaam gezond maken

- 6% efficiëntiewinst op de finale primaire uitgaven
- Strikt toepassen van een uitgavennorm en van spending reviews
- 300 miljoen euro uitgaven in zorg en welzijn vermijden, hervormen en heroriënteren
- Uitgavenstijgingen in onderwijs en kinderbijslag bijsturen
- Algemene publieke diensten beduidend kostenefficiënter doen werken
- Kerntakendebat en verplichte fusie van gemeenten met minder dan 10.000 inwoners

3. Durf ondernemen: meer overheidsinvesteringen

- Invoeren van een investeringsnorm
- 700 miljoen euro herinvesteren in zorg en welzijn
- 500 miljoen euro extra investeren in mobiliteitsinfrastructuur
- 500 miljoen euro extra investeren in innovatiekredieten voor bedrijfsgedreven projecten (o.a. voor digitalisering)
- 100 miljoen euro extra investeren in vorming/onderwijs

To do:

1. Hervormen
2. Saneren
3. Investeren
4. Lasten verlagen

4. Durf ondernemen: financiële en andere lasten verlagen

- Vlaamse jobstimulans: Vlaamse lastenverlaging gericht op lage lonen, namelijk 100 euro maandelijks netto erbij voor lonen onder 2.500 euro bruto
- Geen 'gold plating' bij omzetting en toepassing regels voor milieu
- Inzetten op een ruimtelijke ordening die kansen creëert om te ondernemen
- Vermindering administratieve lasten met minimaal 5% per jaar

FEDERALE PRIORITEITEN

1. Durf kiezen: diepgaande hervormingen doorvoeren

- Arbeidsongeschikten sneller re-integreren
- Meer sociaal overleg op bedrijfsniveau
- NMBS/Infrabel veel performanter maken
- Kwaliteit en performantie in zorg verhogen door meer sociaal ondernemerschap
- De energietransitie realiseren, onder meer door volop in te zetten op innovatie
- Een competitieve energievoorziening garanderen, met strikte toepassing van de energienorm
- Rechtszeker kader creëren om de groei van de luchthaven van Brussel-Nationaal te ondersteunen
- Digitalisering sneller doorvoeren in zorg en overheid

2. Durf kiezen: overheidsfinanciën duurzaam gezond maken

- 5% efficiëntiewinst op de finale primaire uitgaven
- Strikt toepassen van een uitgavennorm en van spending reviews
- 5,7 miljard uitgaven in zorg vermijden, hervormen en heroriënteren
- Algemene publieke diensten beduidend kostenefficiënter doen werken

3. Durf ondernemen: meer overheidsinvesteringen

- 600 miljoen euro herinvesteren in zorg

4. Durf ondernemen: financiële en andere lasten verlagen

- Automatische loondrijvers vervangen door competentiegericht verlonen
- Geen 'gold plating' bij omzetting en toepassing regels voor fiscaliteit
- Vermindering administratieve lasten met minimaal 5% per jaar

Prioriteiten per thema:

**Gezonde
overheidsfinanciën** 14

**Meer mensen
aan het werk** 18

**Mobiliteit en logistiek:
verkeersknoop ontwarren** 26

**Nog meer inzetten
op innovatie** 30

**Klimaat en energie:
samen de omslag maken** 34

**Excellent en
wendbaar onderwijs** 38

**Welzijn en zorg:
toekomstgericht hervormen** 42

**Naar een efficiënt
milieubeleid** 46

**Ruimte om
te ondernemen** 50

**This time is
different.**

Gezonde overheidsfinanciën

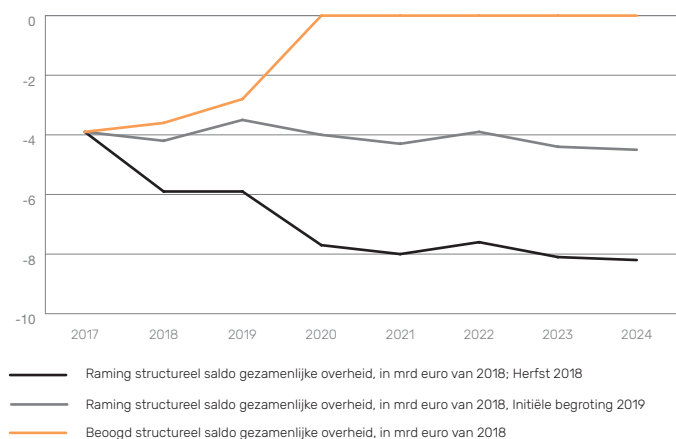
I Vaststellingen

Onze overheid staat de komende jaren voor grote budgettaire uitdagingen.

Het structureel begrotingssaldo verbeterde van -2,6% bbp in 2014 tot -1% bbp in 2017. Maar bij ongewijzigd beleid zou het structureel tekort de komende legislatuur echter weer aanzienlijk oplopen, onder meer door de stijgende vergrijzingsuitgaven en het wegvallen van enkele tijdelijke meevallers. Volgens het Federaal Planbureau zou, over alle overheden heen, een bijkomende inspanning van liefst 8,2 miljard euro nodig zijn om de begroting structureel in evenwicht te brengen. De federale regering gaat uit van veel betere begrotingscijfers voor 2018 en 2019, waardoor de te leveren inspanning tijdens de volgende legislatuur maar 4,5 miljard euro zou bedragen voor alle overheden samen. In beide scenario's is duidelijk dat er serieus ingegrepen moet worden om de overheidsfinanciën onder controle te houden.

Het structureel evenwicht moet al worden bereikt tegen uiterlijk 2020, daartoe hebben onze overheden zich verbonden ten aanzien van de EU. Die doelstelling is vooral uitdagend voor Entiteit I (federale overheid + sociale zekerheid), want quasi de volledige inspanning moet daar worden geleverd (volgens het Federaal Planbureau: 7,6 miljard in euro's van 2018).

Tussen 4,5 en 8,2 miljard nodig tegen 2024 voor structureel evenwicht

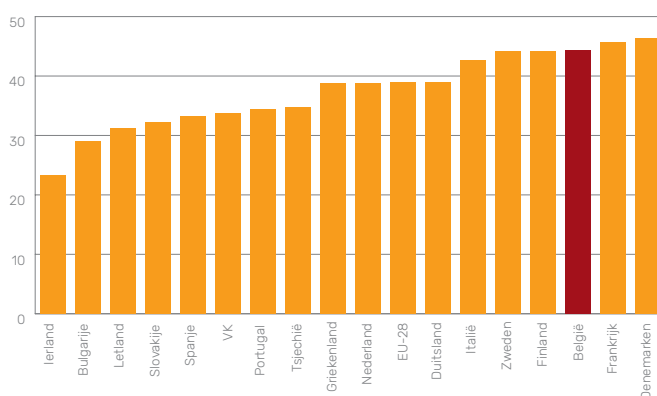
Bron: Berekeningen op basis van Planbureau MT-prognoses 2018-2023, toelichting federale begroting 2019 en evaluatie begroting

De deelstaten en de lokale besturen zijn vandaag al ongeveer in begrotingsevenwicht en zouden dat volgens de prognoses de komende jaren ook ongeveer blijven. De Vlaamse overheid moet tijdens de komende legislatuur slechts 0,3 miljard euro saneren om het evenwicht aan te houden.

Een eventuele toename van de globale lastendruk is niet aanvaardbaar om het begrotingstekort te verminderen, want onze lastendruk is vandaag nog altijd veel te hoog. In 2016 bedroeg de fiscale en parafiscale druk volgens de Europese Commissie 44,4% bbp. Dat is lager dan de piek van 45,6% bbp uit 2013, maar we hebben daarmee nog altijd de derde hoogste lastendruk in de Europese Unie, slechts voorafgegaan door Denemarken en Frankrijk.

Slechts twee EU-lidstaten kennen nog hogere (para)fiscale druk

Fiscale en parafiscale druk, in % bbp, 2016

Bron: Berekeningen op basis van Taxation Trends in de EU, 2018

Fiscale administratieve lastenverlichtingen zijn ook broodnodig voor onze ondernemingen.

Uit de jongste enquête van het Federaal Planbureau bleek dat de fiscale verplichtingen hen in 2016 meer dan 3,5 miljard euro kostten. Dat is beduidend meer dan de kosten voortvloeiend uit de arbeidsregelgeving (2 miljard euro) en de milieuvorschriften (400 miljoen euro). De kost van de fiscale verplichtingen steeg sinds 2010 met jaarlijks gemiddeld 4,5%. De fiscale administratieve rompslomp nam de voorbije jaren veruit het sterkst toe.

Om te komen tot gezonde overheidsfinanciën hebben we ook sterke begrotingsinstituties nodig.

Dat zijn enerzijds regels en afspraken die effectief en tijdig nageleefd worden en anderzijds instellingen die begrotingsafspraken kunnen afdwingen indien nodig. Op dat vlak schort er veel in ons land. Op papier lijkt alles nog redelijk goed uitgewerkt, maar in de praktijk hebben we geen sterke begrotingsinstituties. Drie voorbeelden illustreren dit:

- **Budgettaire prognoses** moeten worden opgesteld door een onafhankelijke instelling.

"Onze overheid staat de komende jaren voor grote budgettaire uitdagingen."

Zowel het Monitoringcomité als het Federaal Planbureau zijn daartoe uitgerust. Ook de Europese Commissie beoordeelt de begrotingsresultaten. Deze rapporten worden echter regelmatig in vraag gesteld door de regeringen zelf, zeker indien de cijfers tegenvallen. Getuige daarvan zijn de vele 'technische aanpassingen' die de federale regering stevast zelf aanbrengt op de cijfers van het Monitoringcomité.

- Elk jaar in april dient ons land een **Stabiliteits- en Groeipact** in bij de Europese Commissie. Het bevat cijfermatig uitgewerkte begrotingsdoelstellingen voor de volgende drie jaar. De volledige naleving ervan mankeert echter meestal al vanaf jaar één. Quasi iedere jaarlijkse versie van dit Stabiliteitsplan bevat dan ook een uitstel van het beoogde structurele evenwicht met één jaar.
- Tot slot is de **begrotingscoördinatie** tussen de verschillende overheden in dit land quasi onbestaande in de praktijk. Weliswaar sloten zij daartoe een samenwerkingsakkoord af op 13 december 2013. Bij gebrek aan gevalideerde afspraken over de respectieve begrotingsdoelstellingen per entiteit, blijft ook dit akkoord echter de facto dode letter. Met als gevolg dat de Hoge Raad van Financiën de naleving ervan slechts illustratief kan aftoetsen en de voorziene correctieprocedure niet kan opstarten.

II Analyse

Onze overheden moeten de volgende jaren de toring naar de nering blijven zetten.

Ons land moet een strikte uitgavennorm toepassen in de periode 2019-2020 om zo het structureel evenwicht eindelijk te realiseren. Elke overheid moet dit evenwicht bereiken en vervolgens aanhouden. De preventieve fase van het Europees Stabiliteitsprogramma – dat van toepassing is op België – voorziet deze uitgaventemperering ook. Op te merken valt dat deze groeिनorm wordt toegepast op de 'netto-uitgaven', dit zijn de uitgaven na correctie voor eventuele lastenverhogingen of -verlagingen. Een lastenverhoging is dus compatibel met extra uitgaven, een lastenverlaging vergt daarentegen een extra rem op de uitgavengroei. Wegens onze reeds hoge (para)

fiscale druk zijn verdere lastenverhogingen in de volgende legislatuur dus uit den boze. In België valt de netto-uitgavennorm dus te interpreteren als een zuivere uitgavennorm.

Daarnaast is er dringend nood aan een spending shift van consumptieve uitgaven naar productieve investeringsuitgaven.

Ondanks ons hoog overheidsbeslag trekt ons land met 2,2% bbp immers veel te weinig middelen uit voor publieke investeringen. Decennia van publieke onderinvesteringen hebben geleid tot een beperkte nettokapitaalvoorraad van amper 41% bbp in 2015.

Naast de gezondmaking van onze openbare financiën vraagt Voka van de Vlaamse en de federale overheid nieuwe beleidsimpulsen.

We stellen vast dat de Vlaamse overheid relatief dicht bij het begrotingsevenwicht staat en ook bevoegd is op de belangrijkste investeringsdomeinen (mobiliteit, onderwijs, welzijn, innovatie, ...). Daaruit volgt dat de klemtoon van dit nieuwe beleid vooral in Vlaanderen moet liggen. Naast de sanering van 300 miljoen euro voorzien we hiervoor 2,3 miljard euro bijkomende investeringen en lastenverlagingen. Op het federale niveau gaat het op kruissnelheid om maximaal 7,6 miljard efficiëntiewinst op de lopende uitgaven en 600 miljoen bijkomende investeringen. Om die beleidsimpulsen compatibel te maken met de begrotingssanering, voorzien we dat de andere Vlaamse overheidsuitgaven meer in toom worden gehouden dan strikt noodzakelijk is voor het begrotingsevenwicht.

2,2%

Ondanks ons hoog overheidsbeslag trekt ons land met 2,2% bbp te weinig middelen uit voor publieke investeringen.

Om tegen 2020 het structureel evenwicht te bereiken, is de te leveren inspanning het grootst bij Entiteit I (de federale overheid + sociale zekerheid).

In de volgende legislatuur zal dit bestuursniveau ongeveer 90% van de totale begrotingssanering op zich moeten nemen. Er dringt zich op het federale niveau dan ook een shocktherapie op in de jaren 2019 en 2020. Via maatregelen met direct budgettair rendement moet dit beleidsniveau in de eerste twee jaar van de nieuwe legislatuur zijn uitgaven zoveel mogelijk doen krimpen (in het maximale saneringsscenario 1,6% resp. 0,3%). Als deze operatie lukt, is in de daarop volgende jaren een terugkeer mogelijk naar een groeiritme dat iets boven de gemiddelde groei van het bbp ligt.

De Vlaamse overheid heeft het begrotingsevenwicht reeds ongeveer bereikt.

Om dit evenwicht aan te houden, is een relatief beperkte inperking van de reële uitgavengroei vereist (van gemiddeld 1,6% tot 1,4% per jaar). Vermits we echter ook een Vlaamse lastenverlaging van 500 miljoen euro en een investeringsimpuls van 1,8 miljard euro voorzien, moet de gemiddelde jaarlijkse uitgavengroei ingeperkt worden tot ongeveer 0,6%. We vragen dat ook de andere gewestelijke overheden hun begroting in evenwicht brengen en dit vervolgens aanhouden.

Alles samengenomen resulteert dit voor de komende legislatuur in een globale noodzakelijke efficiëntiewinst van 5 à 6% op de finale primaire uitgaven, resp. bij de federale en Vlaamse overheid.

III Voorstellen

VLAAMS EN FEDERAAL

- **We vervangen de bestaande structurelesaldonorm door de netto-uitgaven-norm** in overeenstemming met de realisatie van een structureel evenwicht op elk beleidsniveau. Deze normering focust immers uitsluitend op die elementen van het begrotingsbeleid waar de regeringen daadwerkelijk impact op hebben, met name hun primaire uitgaven. Om het begrotingsevenwicht te kunnen combineren met de nodige investeringsimpulsen zonder lastenverhoging, wordt de gemiddelde uitgavengroei voor de federale overheid en sociale zekerheid in een maximaal scenario beperkt tot 0,9% en voor de Vlaamse overheid tot 0,6%.
- **We vragen de geloofwaardige toepassing en werking van de bestaande begrotingsregels en -instituten.** Zo worden de begrotingsprognoses van het Monitoringcomité en het Federaal Planbureau niet langer geamendeerd, maar politiek aanvaard. We leven Stabiliteitsprogramma's integraal na. Ieder beleidsniveau focust op de netto-uitgavennorm als bindend richtsnoer, bereikt het begrotingsevenwicht en houdt dit vervolgens aan. We vragen een afdwingbare begrotingscoördinatie tussen de verschillende overheden en versterken de rol van de Hoge Raad van Financiën.
- **We voeren op alle beleidsniveaus omvattende periodieke spending reviews in.** Die laten toe nauwkeurig in te schatten of het gespendeerde belastinggeld in lijn is met de na te streven, meetbare resultaten. Ze verhogen zowel de efficiëntiewinst op lopende uitgaven als de productiviteit van gerichte investeringen. We vragen dat de aanbevelingen uit deze reviews worden geïmplementeerd en actief opgevolgd.
- **De (para)fiscale lastendruk stijgt in de volgende legislatuur niet in structurele termen.** Het Rekenhof ziet er strikt op toe dat eventuele lastenverhogende maatregelen strikt gecompenseerd worden door een equivalente lastenverlagende maatregel.
- **Zowel de Vlaamse als de federale overheid voert een investeringsnorm in.** Die houdt in dat de overheidsinvesteringen elk jaar sneller groeien dan de lopende

Overheid

Onze overheden moeten de volgende jaren de tering naar de nering blijven zetten.

uitgaven, conform het SERV-akkoord. Zo realiseren we een automatische jaarlijkse 'spending shift' van recurrente lopende uitgaven naar investeringen. We rekenen daarbij dus niet enkel op een eventuele aanpassing aan het Europese begrotingskader.

- **Zowel de Vlaamse als de federale overheid dringt de administratieve fiscale lastendruk in de volgende legislatuur met minimaal 5% per jaar terug.** Daartoe zetten ze o.a. maximaal in op digitalisering van overheidstaken en -processen. Daarnaast voert de federale regering onder meer de volgende vereenvoudigingen door: een vereenvoudiging van de aftrekbare auto-, restaurant- en receptiekosten en van de te complexe berekening die ten grondslag ligt aan de beperking van het 'financieringskostensurplus'.

VLAAMS

- **De Vlaamse regering verlengt de vrijstellingsregeling voor nieuwe investeringen in materieel en outillage.** Ze zet lokale besturen ertoe aan om zich te concentreren op hun kerntaken, onder meer door de groei van het Gemeentefonds af te toppen en door een fiscaal pact met hen af te sluiten. De Vlaamse regering legt een fusie op aan gemeenten met minder dan 10.000 inwoners en ondersteunt daarboven vrijwillige fusies via een fusiebonus.

FEDERAAL

- **De federale regering implementeert afspraken gemaakt op internationale fora (OESO, EU, ...) in nationale regelgeving, maar zonder 'gold plating' toe te passen.** De overheid past ook het principe 'only once' strikt toe. Formulieren worden helder geformuleerd en zijn vlot toegankelijk. Complexe aanlogprocedures worden drastisch vereenvoudigd. We streven ook naar gegroepeerde betalingen per belasting. De overheid zadelt ondernemingen ook niet langer op met controles die ze zelf moet vervullen.

Meer mensen aan het werk

I Vaststellingen

Krapte en mismatch domineren de arbeidsmarkt

Er is een recordaantal openstaande vacatures, wat al jaren leidt tot een knelpunteconomie. In september 2018 telde de VDAB bijna 281.000 vacatures. Parallel is er een daling van het aantal ingeschreven werkzoekenden tot minder dan 200.000 in september 2018. Waar in 2014 nog gemiddeld 9,3 niet-werkende werkzoekenden per openstaande vacature beschikbaar waren, is dit in 2017 teruggelopen tot 5,3. Die krapte fnuikt ondernemingen in hun groei, waardoor we onder meer financiering voor de sociale zekerheid mislopen.

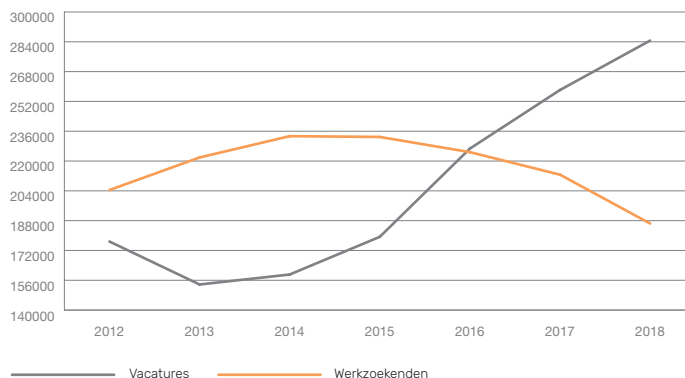
De arbeidskrapte is naast conjunctureel ook demografisch. De komende legislatuur moeten in Vlaanderen door de vergrijzing 382.330 jobs worden vervangen. De omvang van die vervangingsvraag is nog nooit zo groot geweest en dus is het alle hens aan dek om met z'n allen langer en meer te werken. Met een gemiddelde loopbaan van 32,9 jaar, behoort België bij de staart van het peloton. Bovendien geraakt de effectieve pensioenleeftijd maar nipt aan 60 jaar. Toch zal enkel inzetten op langer werken niet volstaan.

Activeren van alle reserves

1 op de 4 van de Vlamingen tussen 20 en 64 jaar is niet aan het werk; voor Wallonië en Brussel loopt dit op tot bijna 4 op de 10. Dat terwijl de

Vraag en aanbod groeien uit elkaar

Krapte op de arbeidsmarkt

Bron: Arvastat

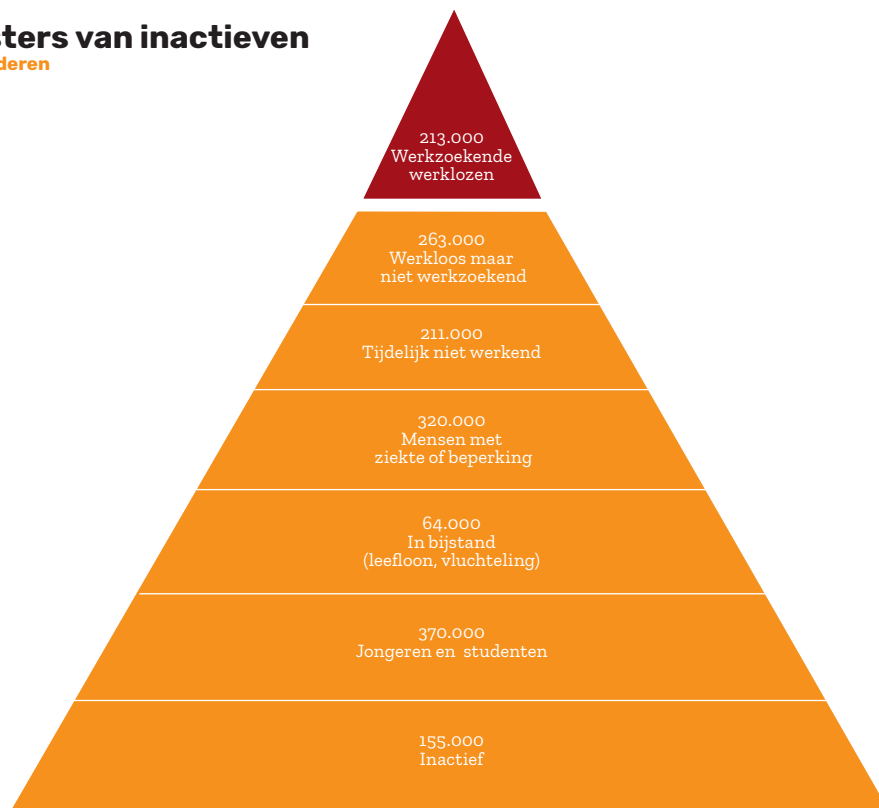
1 op 4

Een kwart van de Vlamingen tussen 20 en 64 jaar is niet aan het werk.

officiële werkloosheid maar blijft dalen. Maar de werklozen vormen dus slechts het topje van de ijsberg van de niet-werkenden in ons land. Daaronder schuilt een grote groep inactieven die niet werken maar ook niet werkloos zijn. Uiteraard is een deel van deze inactiviteit onvermijdelijk of zelfs nuttig. Maar dat neemt niet weg dat het grootste deel, mits extra inspanningen, wel op de arbeidsmarkt actief zou kunnen zijn. Via het dienstenchequesysteem alsook de sociale economie is alvast een significante groep (terug) aan het werk.

Zeven clusters van inactieven

Cijfers voor Vlaanderen

Bron: Eigen berekeningen o.b.v. RVA, RIZIV, FOD SZ, POD MI, VDAB, Departement Onderwijs en inschatting door Steunpunt Werk

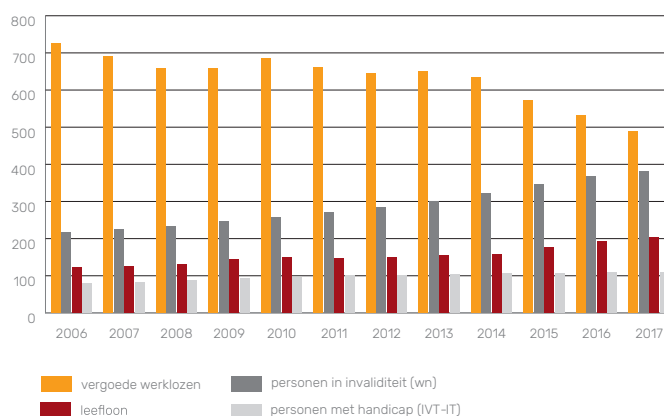
De inactieven vormen een heterogene groep

Zo zijn er inactieve mensen die buiten de radar van de sociale zekerheid blijven en zich niet aanbieden op de arbeidsmarkt, alsook op geen enkel uitkeringsstelsel beroep doen. Daarnaast is er ook een toenemende groep die in het laatste vangnet verblijft, met name diegenen met recht op maatschappelijke integratie en leefloon. Ongetwijfeld is ook daar een potentieel dat terug aan de slag zou kunnen gaan. Ook onder deeltijds werkenden zijn er mensen die wellicht terug voltijds willen en kunnen werken; al moeten hiervoor dan wel financiële prikkels of inactiviteitsvallen overwonnen worden.

Een bijzondere groep inactieven zijn degenen die ziek of arbeidsongeschikt zijn en mits een aangepast traject terug aan de slag kunnen. Vandaag zijn 405.000 Belgen langdurig arbeidsongeschikt. Hun aantal is over vijftien jaar verdubbeld. Slecht nieuws, want dat doet de voordelen van de dalende werkloosheid teniet. De verouderde, rigide en overdreven detaillistische welzijnswetgeving draagt niet bij tot de re-integratie van arbeidsongeschikte werknemers, maar legt te veel de focus op onderzoek van gezonde werknemers. De diverse betrokken partijen zoals huisartsen, ziekenfondsen en preventiediensten

"Er is een recordaantal openstaande vacatures, wat al jaren leidt tot een knelpunteconomie."

Communicerende vaten tussen ziekte, handicap, werkloosheid en bijstand

Bron: RVA, FOD MI, RIZIV en FOD SZ

moeten nog meer dan vandaag de juiste prikkels krijgen gericht op het preventief vermijden van ziekte en/of op een snelle re-integratie op de arbeidsmarkt. Ook activering via de sociale economie kan haar bijdrage leveren, op voorwaarde dat hierbij afdoende wordt ingezet op doorstroming naar het normaal economisch circuit.

Zorgwekkend is ook de positie van mensen van allochtone afkomst, die oververtegenwoordigd zijn in de werkloosheid en inactiviteit. Slechts de helft van de mensen afkomstig uit een niet-EU-land is aan het werk. Zo zien we meer vroegtijdige schoolverlaters bij jongeren met een niet-EU-nationaliteit (38,4%) in vergelijking met het Vlaamse gemiddelde (6,8%). Eveneens zien we een lagere uitstroom naar werk nadat ze zijn ingeschreven bij de VDAB alsook een lagere werkintensiteit (het aantal werkelijk gewerkte maanden door alle leden van het huishouden van 18 tot 59 jaar). Tegelijk stellen we vast dat onze arbeidsmarkt relatief weinig laagdrempelige jobs heeft die uitgerekend deze groep een opstapkans zouden kunnen bieden. Dit heeft te maken met onze relatief hoge loonkost, te beperkte flexibiliteit en soms starre regelgeving die bepaalde activiteiten afremt.

Loonkost

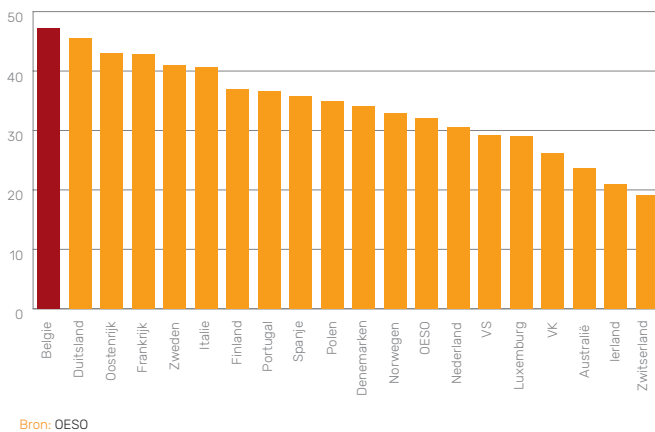
Ondanks de verlaging van de werkgeversbijdragen blijft er een historische loonkosthandicap bestaan van circa 11%. Deze handicap weegt op de competitiviteit en de aantrekkelijkheid van België als investeringsland en dus op de jobcreatie. Uit OESO-cijfers blijkt dat ons land nog steeds bij de internationale top staat op het vlak van algemene loonkost en werkgeversbijdragen. De rigiditeit van het arbeidsrecht, het sociaal overleg en de druk van de automatische loondrijvers als indexering en baremieke loonsverhogingen maken dat bedrijven nog onvoldoende wendbaar zijn om op korte termijn hun concurrentiepositie te versterken.

"Ondanks de verlaging van de werkgeversbijdragen blijft er een historische loonkosthandicap bestaan van circa 11%."

Daarnaast lopen we in het segment van de lage lonen jobcreatie mis, net ten koste van tal van inactieve groepen. Voor deze groepen is werken soms te weinig lonend. Zo stellen we vast dat bij laaggeschoolden zich maar 64% van de mannen en 46% van de vrouwen aanbiedt op de arbeidsmarkt. Ondanks de inspanningen blijft het

Hoge belastingsdruk op lage lonen

Totale belastingdruk voor een alleenstaande met een loon van 67% van het gemiddelde (2017)

verschil tussen de loonkost voor werkgevers en het nettoloon van werknemers in België het hoogst in vergelijking met de andere OESO-landen.

II Analyse

Doortastende activering

De huidige werkloosheidsverzekering is duur en inefficiënt, ze verzekert onvoldoende tegen werkloosheid en leidt niet tot een snelle herstart. Daarom is het belangrijk om maximaal in te zetten op een snelle werkhervatting. Dat kan door de uitkering voldoende hoog te laten starten met wel een sterke degressiviteit naarmate de tijd vordert én tegelijk te voorzien in sterke begeleiding. Daarbij hoort een adequate en sluitende controle en opvolging en is het ook noodzakelijk dat iedereen zich actief beschikbaar houdt. Zodra er sprake is van langdurige werkloosheid, komt het budget daarvoor alsook het normatieve kader zoals onder meer de beschikbaarheidsregels in handen van de gewesten. Dat laat hen toe om volgens workfareprincipes in te zetten op activering van de langdurige werklozen.

Eén sterke Vlaamse regisseur moet de activering en tewerkstelling van elkeen (werklozen, leefloners, langdurig zieken, NEET's, vluchtelingen en nieuwkomers) nastreven. Alle neuzen moeten in dezelfde richting staan, met als principe dat eenieder die kan werken daarin maximaal moet worden aangespoord. Die ambitie wordt vandaag echter belemmerd door een institutioneel kluwen aan bevoegdheden en een veelheid aan instellingen (VDAB, RIZIV, mutualiteiten, steden en gemeenten, agentschappen voor integratie en

inburgering, ...). De VDAB kan als centrale activeringsregisseur optreden voor elkeen die kan werken, in samenwerking met partners aangestuurd via sterke service level agreements (SLA's) en resultaatgebonden financiering.

Om de groep arbeidsongeschikten en invaliden te activeren, moet de welzijnswetgeving worden geactualiseerd met meer inzet op preventie. Zij die toch ziek worden, moeten voortaan sneller geactiveerd en gecontroleerd worden (vandaag is dat minder dan 1% van de arbeidsongeschikte werknemers). Net als bij werklozen moet ook hier periodieke opvolging en controle worden gegarandeerd. Hiertoe moeten ziekenfondsen en preventiediensten meer uitkomstgericht werken, net zoals ook de uitbetaling van werkloosheid meer moet aansluiten op activering en wedertewerkstelling.

Er moet bijkomend ingezet worden op het verhogen van de werkzaamheid van alloctonen en een gerichte economische migratie van hogeschoolden en mensen met knelpuntcompetenties. Dit vraagt om een verhoging van de scho-

lingsgraad, aanvaardbare taalbeheersing, een vlottere opstap naar de arbeidsmarkt zonder discriminatie en quota's of mystery calls, een mobiliserende aanpak via positieve acties en integratie op de werkvloer door duidelijke principes en plichten. Daarnaast moet buitenlands talent met toegevoegde waarde soepel worden aange trokken en warm worden verwelkomd dankzij onder meer geïntegreerde loketten en een snelle service.

Competitieve loonkost met hogere prikkel voor werken

Een competitieve arbeidsmarkt moet zich openen en versterken via een flexibele arbeidsorganisatie en een minder hoge loonkost. Gezien we nog steeds te kampen hebben met een historische loonkostenhandicap van 11% is een verder beleid rond loonkostencompetitiviteit noodzakelijk. Het automatische karakter van de indexering fnuikt de competitiviteit van ondernemingen, zeker op momenten van crisis en externe schokken. De loonkostenhandicap moet daarom verder afgebouwd worden. Dat kan door enerzijds de automatische loondrijvers zoals de automatische index en de rigide sectorale loonbarema's af te schaffen en anderzijds bedrijven de flexibiliteit te bieden om afspraken te maken rond arbeidsmodaliteiten zodat ze finaal wendbaarder zijn en zo hun concurrentiepositie kunnen versterken. De evolutie van de levensduurte kan dan per saldo over de conjunctuurcyclus heen gecompenseerd worden en de verloning wordt meer gericht op de evolutie van de competenties.

Daarnaast schort er ook wat aan de incentives voor zij die vandaag niet werken. Velen vinden de vergoeding voor werken te gering, zoals blijkt uit de vele inactiviteitsvallen en de lage activiteitsgraad. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de hoge loonwag, waardoor werken niet genoeg loont. Daarom moet Vlaanderen haar fiscale autonomie aanwenden om werken nog lonender te maken. Het verder optrekken van de brutolonen is geen optie. Dit zou de competitiviteit van de ondernemingen schaden. De ingreep dient dus volledig te gebeuren langs de werknemerszijde via fiscaliteit.

Arbeidswetgeving terug bij de tijd gebracht

De huidige en toekomstige uitdagingen op onze arbeidsmarkt sporen niet meer met het verouderd wettelijk kader. De opkomst van nieuwe werkvormen, en de toenemende vraag naar flexibiliteit van werkgever én werknemer moeten aanzetten tot een grondig debat over de herziening van de arbeidswetgeving en sociale zekerheid. Daarbij moet het geïnstitutionaliseerd wantrouwen jegens de werkgever met tal van doorgeschoten en complexe regels plaats maken voor vertrouwen en eenvoud.

Zo is vandaag de arbeidsmarkt opgedeeld in te veel statuten, is de regelgeving inzake arbeidsduur onleesbaar en log, wordt arbeidsmobiliteit geremd en niet erkend als loopbaaninstrument en vertrekt opleiding te veel van formele verplichtingen voor werkgevers.

In de arbeidsmarkt van morgen moet een traject naar een uniek statuut voor werknemers, zelfstandigen en ambtenaren uitgaan van vertrouwen en onderhandelingsvrijheid. Zo stellen we vast dat het huidige onderscheid tussen werknemer en zelfstandige in vele gevallen achterhaald of zelfs kunstmatig is. Bovendien remt het de mobiliteit. Beiden willen autonomie, flexibiliteit en meer inspraak en keuze in de manier van werken alsook een fatsoenlijke sociale bescherming. In de evolutie naar één statuut blijven essentiële elementen uit het arbeidsrecht behouden met een afdoende bescherming tegen sociale risico's, maar de rest moet wel flexibel en op maat van eenieder ingevuld kunnen worden.

"De huidige en toekomstige uitdagingen op onze arbeidsmarkt sporen niet meer met het verouderd wettelijk kader."

Maatwerk op ondernemingsniveau kan via de bij de tijd gebrachte arbeidsduurregels die begrijpbaar en eenvoudig zijn. Dat veronderstelt onder meer een heldere codificatie van de arbeidsduurstelsels, een vlotte invoeringsprocedure zonder veto's, ruimte voor experimenten en een algemene annualisering van de arbeidsduur.

In de arbeidsmarkt van morgen moet mobiliteit volop worden omarmd en gefaciliteerd. Dat draagt bij tot de toekomstige inzetbaarheid van elkeen omdat competenties blijvend ontwikkeld worden. Het draagt eveneens bij tot meer werkbaar werk. Vandaag stellen we vast dat bij herstructureringen de stap naar ander werk moeilijk verloopt. Ook het tijdelijk ter beschikking stellen van werknemers aan andere werkgevers in de zoektocht naar een nieuwe job is vooralsnog moeilijk. Het activerend ontslagrecht is bovendien tot op vandaag een grotendeels leeg blad gebleven.

Het gebrek aan opleiding vormt een nieuw en reëel sociaal risico dat blijvende tewerkstelling hypothekeert. Jobs, technologie en skills evolueren immers snel waardoor kwalificaties sowieso maar tijdelijk geldig zijn en een periodieke bijscholing vergen om up-to-date te blijven. Een periodieke kwalificatieplicht is dus broodnodig. Bijkomend is het nog te vaak de werkgever die het initiatief moet nemen voor vorming en wordt de werknemer onvoldoende geresponsabiliseerd of uitgedaagd via gerichte incentives zoals een eigen leerrekening. Ook het aanrekenen van geweigerde opleiding in de vorm van een lagere opzegvergoeding zet de werknemer aan tot meer opleiding. Uiteraard moet dit gepaard gaan met onder meer een modulair, flexibel aanbod vanuit het postinitieel onderwijs.

Faciliterend sociaal overleg

Er is meer maatwerk mogelijk voor werknemers en werkgevers door een modern sociaal overleg dat verandering begeleidt in plaats van afremt. Dat kan als de ondernemingsvakbonden stemrecht krijgen in plaats van de regionale secretarissen, als de wetgeving wordt vereenvoudigd en bedrijven de mogelijkheid krijgen om overbodige procedures te saneren. Door opting-out in sociale akkoorden meer dan vandaag mogelijk te maken, kunnen

ondernemingen zelf het sociaal overleg organiseren in overeenstemming met hun noden en behoeftes. Een gedegen sociaal overleg gaat ook gepaard met duidelijke spelregels en erkenning van wederzijdse rechten en plichten. Dit vraagt onder meer een duidelijke stakingswet met inbegrip van aansprakelijkheid.

Moderne welzijnswetgeving gericht op tewerkstelling

Op het vlak van welzijn en gezondheid op het werk moet er meer aandacht komen voor preventie, een sneller optreden, evidence-based trajecten en een totaalaanpak. Obstakels in gegevensdeling en het beroepsgeheim werken we weg, met de introductie van een uniek gedeeld dossier per persoon en automatische data-uitwisseling, consulteerbaar door de medewerker. We leggen de onderlinge connectiviteit en interoperabiliteit tussen informatiesystemen dwingend op. Dit wordt ondersteund door een state-of-the-art digitale ondersteuning (elektronische dossiers, gegevensdeling en decision support) naar Fins model.

"We vervangen ziektebriefjes door 'fitnotes'."

We vervangen ziektebriefjes door 'fitnotes', waarbij we een passief makend instrument omzetten in een activerend instrument, met verplichte notering van wat de persoon nog wel kan in termen van functioneren, verplaatsing, types van professionele activiteit. Daarbij respecteert de arts evidence-based richtlijnen. Dat wordt nauwgezet opgevolgd en indien nodig kan de behandelende arts, arbeidsgeneesheer, adviserend geneesheer of controlearts daarop gesanctioneerd worden. Huisartsen kunnen enkel nog kortdurende arbeidsongeschiktheid attesteren (maximum één maand). We implementeren een systeem dat duidelijk maakt wat het aantal verantwoorde ongeschiktheidsdagen per doelgroep is. Als mensen toch arbeidsongeschikt of invalide worden, wordt progressieve werkhervatting de norm.

In plaats van regelgeving komen output en financiering van de juiste aanpak centraal te staan, met pay for quality en een collectieve bonus-malus op basis van kwaliteit en uitkomsten van preventie, begeleiding en re-integratie. Werknemers, huisartsen, adviserend geneesheren, ziekenfondsen en preventiediensten worden effectief financieel geresponsabiliseerd vanuit een gezamenlijke win-winopportunity. Werknemers worden gestimuleerd om bewust om te

gaan met het opnemen van ziekte-dagen via een slimme carenzdag bij ziekte langer dan één dag. Begeleiders en werkgevers ontvangen een belonende component als 'shared savings'.

We gaan over naar een vrije marktwerking en vrije prijszetting in ondersteuning van welzijn op het werk. Wie wat mag doen, vullen we meer flexibel in, inclusief taakverschuiving binnen een interdisciplinair team. Ook bij de ziekenfondsen doorbreken we het huidige bestaande monopolie op de inzet van adviserende geneesheren.

De VDAB krijgt als activeringsregisseur de volledige verantwoordelijkheid voor begeleiding tijdens het re-integratieplan, voor opleiding, stages, activering, follow-up en werkgerelateerde controle. We onderbouwen de gespecialiseerde begeleiding van de VDAB en de zorg (inclusief geestelijke gezondheidszorg) met evidence-based modellen zoals Individual Placement and Support (directe activering zonder vertraging, leren op de werkvloer, focus op het reguliere arbeidscircuit en intensieve begeleiding). Indien nodig wordt er gemeld aan het RIZIV dat de persoon onvoldoende meewerkt, wat dan financiële repercussies moet hebben op zijn lopende uitkering. De activering via de VDAB wordt vertienvoudigd tijdens de volgende legislatuur.

We activeren iedereen. We voorzien dezelfde transformatie voor zieke ambtenaren: met meer en snellere begeleiding, activering en controle. Deze doelgroep kent immers relatief hogere absentiecijfers. Ook de doelgroep van personen na een arbeidsongeval lichten we door om activeringsmogelijkheden uit te bouwen.

Langer werken wordt gerealiseerd

Om de pensioenen betaalbaar te houden, moet een uitstap uit de arbeidsmarkt op te jonge leeftijd ontmoedigd worden. Enkel bij uitzondering kunnen mensen met een zwaar beroep het recht hebben op een lagere pensioenleeftijd. Om zware taken op een bepaald ogenblik in de carrière draaglijk te maken, moet ingezet worden op werkbaar werk, variatie en taakverschuiving. Om mensen in aanmerking te laten komen voor vervroegde uittreding moeten de gehanteerde criteria objectief, meetbaar en controleerbaar zijn; zij moeten ook samengaan met een minimale administratieve last voor werkgevers. Periodes zoals ouderschapsverlof kunnen niet meegerekend worden omdat men die periode het zware beroep niet heeft uitgeoefend. Het is beter restrictief te beginnen met de notie van 'zware beroepen' dan te proberen achteraf ontsporingen terug te draaien.

III Voorstellen

FEDERAAL EN VLAAMS

Werkverzekering en activering

- **Hervorm de werkloosheidsverzekering naar een werkverzekering** met hogere uitkering, sterke degressiviteit met effectieve activeringsimpact én na verloop van tijd lagere forfaitaire uitkeringen. Vanaf het moment dat langdurige werkloosheid intreedt, verwerven de gewesten het corresponderend budget en worden ze bevoegd over het normatieve kader waaronder de beschikbaarheidsregels. Dit moet hen toelaten om volgens workfareprincipes en op maat van de regio te blijven inzetten op activering.
- **Controle en opvolging van inactieven** in alle takken van de sociale zekerheid blijft een prioriteit op alle beleidsniveaus. Maak daarbij gebruik van data-analyse om alle actoren te responsabiliseren inzake hun bijdrage aan het activeringsbeleid en maatwerk inzake de begeleiding naar werk te kunnen doen.
- **Maak de gewesten maximaal bevoegd voor activering van alle potentieel beschikbare inactieven.** Kantel de activering volledig in bij één centrale activeringsregisseur, ook voor nieuwkomers, leefloners en arbeidsongeschikten/zieken die mits aangepast werk of ondersteuning terug aan de slag kunnen.
- **Besteed de uitbetaling van de werkloosheidsuitkering uit** aan private werkpartners en haal de hulpkas uit handen van de sociale partners. Zet via privatisering in op sterke begeleiding naar werk.

VLAAMS

Activering

- **Voer een Vlaamse jobstimulans in** zodat aan de slag gaan meer loont voor niet-actieven: Vlaamse lastenverlaging gericht op lage lonen, namelijk 100 euro maandelijks netto erbij voor lonen onder 2.500 euro bruto.

Arbeidsmarkt
Krapte en mismatch domineren de arbeidsmarkt.

Opleiding en vorming

- **Voer een leer- en tijdrekening in** met periodieke kwalificatie- of onderhoudsplicht. Responsabiliseer alle partijen waaronder ook onderwijsverstrekkers.
- De Vlaamse workforce wordt om- en bijgeschoold via onder meer een virtueel transitiefonds dat inzet op samenwerking, minder versnippering en co-creatie met ondernemingen.

Diversiteit, integratie en economische migratie

- **Verhoog de instroom van kansengroepen op de arbeidsmarkt door positieve acties** te stimuleren. Een duidelijk discours van rechten en plichten op de arbeidsmarkt en inzetten op taalverwerving horen bij een diversiteitsbeleid. Toepassen van mystery calls en quota daarentegen niet.
- **Voer een economisch migratiebeleid in** dat sterk inzet op hooggeschoolden en mensen met knelpuntvaardigheden. In functie van de noden in Vlaanderen wordt in derde landen actief gerekruteerd en gesensibiliseerd. Werk daarbij snel, digitaal en klantvriendelijk en maak hier een internationale troef van. Werk met een one-stop-shop-benadering die voor de nieuwkomer alle diensten integreert: werk- en verblijfstoelating, integratie en inburgering, opleiding en bemiddeling, huisvesting, ...

FEDERAAL

Nieuwe arbeidsverhoudingen

- **Zet de weg uit naar een nieuw statuut** dat het onderscheid tussen werknemers, zelfstandigen en ambtenaren op termijn wegwerkt zonder kostenverhogend te zijn voor werkgevers.
- **Een eenvoudig en leesbaar arbeidsduurkader** dat meer flexibiliteit en experimenteerterruimte toelaat en uitgaat van vertrouwen en onderhandelingsvrijheid. Daarbij hoort een keuzemogelijkheid voor de invoering van arbeidsduurafspraken zonder vetorechten, opting-out-clausules, algemene annualisering van de arbeidsduur, geactualiseerde nacht-

arbeidsgrenzen en de uitbreiding van de vrijwillige overuren.

- Faciliteer naast het actueel wettelijk kader nog complementaire instrumenten die **externe arbeidsmobiliteit** ondersteunen. Doelstelling is om daarbij te komen tot een verrijking van de competenties of een doorstart naar een meer passende job. Daarnaast moet het huidige, grotendeels passieve, ontslagrecht geactiveerd worden (naar opleiding, naar begeleiding, naar outplacement) en zodoende de opstap naar werk ondersteunen. Opleiding volgen moet aangemoedigd worden en anderzijds moet het weigeren van opleiding duidelijke consequenties hebben.

Moderniseer sociaal overleg

- **Voorzie een stakingswet** met duidelijke afspraken, rechten, plichten en aansprakelijkheid.
- **Voorzie bredere paritaire comités zonder kostenverhogende impact.** Sociale akkoorden voorzien - toegankelijker dan vandaag - opting-outclausules, wat akkoorden op ondernemingsniveau mogelijk maakt.
- **Akkoorden over ondernemingscao's** kunnen onmiddellijk afgesloten worden met de ondernemingsvakbonden.
- **Vereenvoudig het sociaal overleg op ondernemingsniveau** door ondernemingen de keuze te laten om de ondernemingsraad en het comité voor preventie, bescherming op het werk te fusioneren en integreren, evenwel zonder te raken aan de actuele grens voor de oprichting van de ondernemingsraad.

Competitiviteit

- **Automatische loonindexering en baremielke loonsverhogingen worden afgeschaft.** Zij worden vervangen door een systeem van compensatie van de levensduurte over de conjunctuurcyclus en door competentiegericht verlonen.

Transformeer welzijn op het werk

- Realiseer **quick wins** in preventie, gegevensdeling, snelheid van optreden (maximum vier weken) en re-integratie bij ambtenaren en na arbeidsongevallen.

Welzijn
De inactieven vormen een heterogene groep.

- **Moderniseer de wetgeving en KB's** over welzijn op het werk in functie van resultaatsdoelstellingen. Responsabiliseer alle actoren op resultaten en performantie in samenwerking.
- **Gebruik evidence-based** richtlijnen en sanctioneer waar nodig bij alle medische actoren.
- **Benut artificiële intelligentie** om processen, advisering en administratie te automatiseren en aan te sturen.
- **Doorbreek het monopolie van de ziekenfondsen** op de inzet van adviserende geneesheren. Moderniseer de werking van preventiediensten met vrije marktwerking, vrije prijszetting, taakverschuiving en een onafhankelijk kwaliteitslabel.
- **Introduceer een slimme carenzdag:** de werknemer ontvangt op de 2e dag van afwezigheid geen nettoloon. De vrijgemaakte middelen komen ten goede van de sociale zekerheid om solidair langdurige arbeidsongeschiktheid te helpen dekken.
- **Stimuleer progressieve werkhervatting en externe doorstroming** via opleiding, terbeschikkingstelling en gespecialiseerde loopbaanbegeleiding.

Logistiek en mobiliteit: verkeersknoop ontwarren

I Vaststellingen

De files in Vlaanderen nemen jaar na jaar toe. Gezien onze logistieke ambities is dit onaanvaardbaar.

Tal van bedrijven luidden al vaker de noodklok. De aanhoudende congestieproblemen tasten de betrouwbaarheid van de logistieke keten aan en zetten bedrijven ertoe aan om activiteiten te herlokaliseren of investeringen uit te stellen. Pendelaars verliezen productieve tijd door de toenemende filedruk. Dit heeft een negatief effect op onze economische groei.

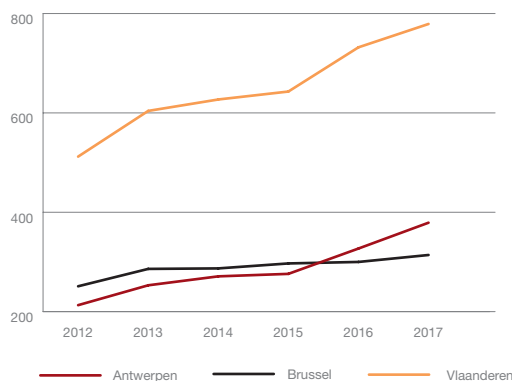
We behoren tot de Europese landen waar de overheid het minst investeert in vervoersinfrastructuur.

We moeten bijna dubbel zoveel meer investeren in transportinfrastructuur, willen we bijbenen met onze buurlanden. Bovendien wordt de kwaliteit van onze infrastructuur ook ondermaats bevonden en scoren we stevast slechter op indexen hierover.

Een vlotte mobiliteit en bereikbaarheid zijn nochtans essentieel voor onze bedrijven en onze welvaart.

Vlaanderen moet onze missing links versneld aanpakken. Aanvullend moeten zowel personen als goederen gestuurd worden naar een ander en beter gebruik van onze infrastructuur dankzij honing- en azijnmaatregelen. De garantie van

Filezwaarte Vlaamse autosnelwegen stijgt (in km.-uur)

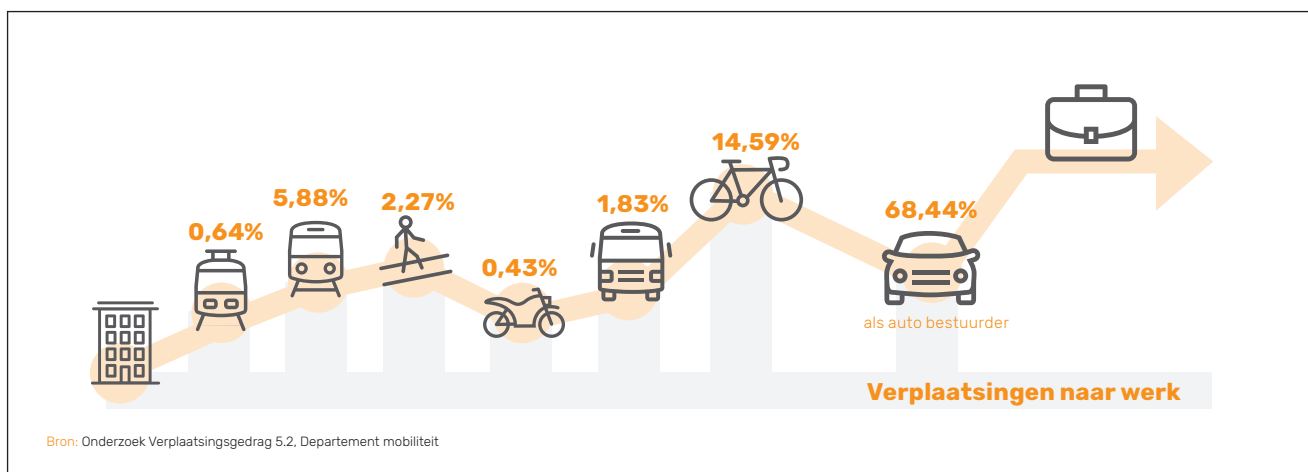

Bron: Verkeersindicatoren snelwegen Vlaanderen, Jaarrapport 2017, Vlaams Verkeerscentrum

betrouwbare en aantrekkelijke multimodale en vlotte verplaatsingen moeten het uitgangspunt voor het beleid vormen.

De verduurzaming van het woon-werkverkeer blijft uit.

Woon-werkverplaatsingen gebeuren in Vlaanderen in meer dan 68% van de gevallen met de wagen. Dit staat in schril contrast met de enorme bedragen die jaarlijks in het openbaar vervoer worden geïnvesteerd. Hier schort iets. Het open-

baarvervoergebruik is veel te laag voor wat het kost en het aanbod is niet afgestemd op de economische noden van vandaag.

II Analyse

Meer investeren

Om onze regio leefbaar en bereikbaar te maken, moeten we nu maatregelen nemen.

Infrastructuur speelt daarbij een belangrijke rol. Anticiperen op de toekomstige bijkomende verplaatsingen (22% extra wegverkeer tegen 2030), kan door onze infrastructuur anders te gebruiken en meer te investeren.

"We behoren tot de Europese landen waar de overheid het minst investeert in vervoersinfrastructuur."

Vlaanderen moet de volgende legislatuur 500 miljoen euro extra investeren in vervoersinfrastructuur.

Essentiële missing links om onze logistieke toppositie te vrijwaren en verbeteren, moeten prioritair worden aangepakt. Deze prioriteiten moeten vertaald worden in een langetermijninvesteringagenda waarvoor de financiële middelen gegarandeerd worden en de rechtszekerheid van uitvoering voorop staat. Zo'n agenda moet ook resulteren in maximale afstemming van werken en in voldoende aandacht en budget voor minderhindermaatregelen.

Meer investeren kan ook door alternatieve aanbestedingen en financieringen, waarbij beroep gedaan wordt op de financiële middelen in de markt.

Een goed uitgewerkte publiek-private samenwerking (pps) met de juiste risicoverdeling laat toe

om projecten op tijd of zelfs vroeger te realiseren, binnen budget en tegen een betere kwaliteit. De samenwerking tussen overheid en privé resulteert in meerwaarde. Bovendien kan de investeringskost gespreid worden over een lange periode, wat de overheid toelaat om een investering op een economisch verantwoorde manier ten laste te nemen.

Slimme en duurzame mobiliteit

Een betere benutting van de bestaande wegcapaciteit en het aanmoedigen van alternatieven, kan door de invoering van een slimme kilometerheffing voor iedereen.

Deze heffing komt in de plaats van de bestaande mobiliteitsbelastingen en varieert naar plaats, tijd en milieukeurmerken van het voertuig. We kunnen daarmee het gebruik van de juiste modus voor de juiste verplaatsing verbeteren. Deze heffing moet budgetneutraal zijn voor de werkgever. Eventuele meeropbrengsten moet de overheid integraal investeren in meer en betere infrastructuur.

De opmars van de tweewieler, deelsystemen en nieuwe mobiliteitsdiensten tonen de weg.

Slimme technologie en verkeersmanagement helpen onze mobiliteit en bereikbaarheid te verbeteren. Bij de uitbouw van de vervoersinfrastructuur wordt deze 'future proof' gemaakt door rekening te houden met (toekomstige) slimme technologische ontwikkelingen. Aangepaste en veilige infrastructuur moet de rol van de fiets en andere zachte modi in het woon-werkverkeer verder vergroten. We kunnen pendelaars in de juiste richting sturen door het mobiliteitsbudget en plaats- en tijdsafhankelijk werken te stimuleren.

Vlaanderen wordt een logistieke topregio.

Alle Vlaamse zeehavens kennen dezelfde uitdaging om hun positie te consolideren of uit te bouwen en moeten zich hier dan ook optimaal naar organiseren. Samen met de luchthaven van

Brussel-Nationaal moeten zij de ideale schakels vormen binnen het spinnenweb van de logistieke keten. Het verzekeren van competitieve achterlandverbindingen voor de verschillende modi vormt een van de grootste uitdagingen voor onze economische poorten. Om dit te kunnen garanderen, moeten er concrete samenwerkingsinitiatieven tussen de Vlaamse zeehavens op het vlak van hinterlandconnecties en IT gerealiseerd worden.

Zowel verladers als vervoerders zien in dat door samenwerking doorheen de logistieke keten belangrijke efficiëntiewinsten geboekt kunnen worden.

Het uitsparen van transporten door lading te bundelen, is kostenbesparend. Door goederenstromen te consolideren, krijgen ook alternatieven zoals het spoor en de binnenvaart meer mogelijkheden.

De functie van de inlandterminal zal moeten veranderen.

In het achterland hebben we stevige buffers nodig: grote volumes worden geladen of gelost in de haven en geclusterd aan- of afgevoerd van of naar het achterland.

Een structurele toename van het wettelijk laadvermogen biedt nog meer mogelijkheden tot logistieke efficiëntieverbeteringen.

Bundelen biedt opportuniteiten om het laadvermogen van vrachtwagens optimaal te benutten en lege ritten zoveel als mogelijk te vermijden.

Goederen vervoeren met een trein zou even gemakkelijk moeten worden als met andere modi.

Dit vereist een spoorinfrastructuur die ten dienste staat van de cargo-klant: spoormanagement en- exploitatie die flexibel en transparant zijn. Vandaag kent het spoor nog heel wat beperkingen.

De groei van stedelijke logistieke stromen vereist een volwaardig geïntegreerd beleid rond stedelijke logistiek.

Vlaanderen moet een referentiekader scheppen waarbij lokale overheden hun regels over de stadstoegang (venstertijden, tonnagebeperkingen) maximaal harmoniseren en enkel beperkende regels invoeren wanneer strikt nodig.

68%

Woon-werkverplaatsingen gebeuren in Vlaanderen in meer dan 68% van de gevallen met de wagen.

Barrières inzake de organisatie van de havenarbeid voor logistieke activiteiten, inzake de dienstverlening bij het aanlopen van de haven en inzake douaneformaliteiten moeten worden aangepakt.

Om de service van de douane naar het bedrijfsleven te verbeteren, staan investeringen in digitale toepassingen en het afsluiten van SLA's met duidelijke KPI's rond normtijden en kwaliteitsnormen voorop. Bij de herziening van de algemene wet inzake douane en accijnzen moet ook prioriteit gegeven worden aan de herziening van het luik strafbepalingen. De verhoging van de rechtszekerheid maakt België aantrekkelijker als douanehotspot.

Om de economische poortfunctie van Brussel-Nationaal te kunnen blijven garanderen, moet er dringend werk worden gemaakt van een rechtszeker kader voor de vliegroutes, de geluidsnormering en de exploitatiemogelijkheden.

Vlaanderen garandeert de invulling van de randvoorwaarden inzake mobiliteit, bereikbaarheid, arbeidsmobiliteit en economische ruimte vanuit de bekrachtiging van een sterke langetermijnvisie voor de luchthaven(regio) van Brussel-Nationaal.

De reiziger-pendelaar centraal Bij de verdere uitrol van basisbereikbaarheid moet er maximale aandacht gaan naar de bereikbaarheid en ontsluiting van tewerkstellingsplaatsen en bedrijventerreinen.

De openbarevervoersmaatschappijen moeten zich voorbereiden op de nakende liberalisering van het reizigersvervoer. De performantie van de NMBS, Infrabel en De Lijn is veel te laag. We moeten kiezen voor een klantvriendelijk model waarbij de vervoersoperatoren zich richten op het optimaal managen van stromen van mensen en goederen. Hierbij moet maximaal naar synergieën gezocht worden met private mobiliteitsinitiatieven en -diensten. Overstappen van de ene modus naar de andere moet vlot kunnen verlopen. Het voorzien van voldoende en veilige parkings voor auto, motor en fiets draagt hier toe bij. Beheerscontracten met SLA's moeten de garantie bieden op een performante dienstverlening waarbij de reiziger-pendelaar centraal staat.

III. Voorstellen

VLAAMS

- Vlaanderen verhoogt het **infrastructuur-budget** binnen mobiliteit en openbare werken met 100 miljoen euro per jaar.
- De Vlaamse regering voert, liefst samen met de andere gewesten, een **slimme kilometerheffing** voor iedereen in. Deze heffing varieert naar plaats, tijd en milieukenmerken en vervangt alle bestaande verkeersbelastingen, zodat zij budgetneutraal is. Indien er alsnog meerinkomsten zouden zijn, dan worden zij geherinvesteerd in mobiliteitsinfrastructuur.
- Om duurzame verplaatsingen te stimuleren, wordt geïnvesteerd in de nodige **infrastructuur** (randparkings, fietsinfrastructuur, Mobipunten, alternatieve tank- en laadinfrastructuur, ...) en wordt een open databeleid gestimuleerd zodat MaaS-apps (Mobility as a Service), ITS en geïntegreerde betaalsystemen makkelijk gebruikt kunnen worden. Bijzondere aandacht gaat hierbij naar het bevorderen van de (elektrische) fiets in het woonwerkverkeer.
- **Elke Vlaamse haven** wordt verplicht om vanuit de strategische plannen naar interportuaire **synergieën** te zoeken op het vlak van achterlandstrategie.
- De 67 aanbevelingen uit de **audit 'nautische keten'** worden accuraat uitgevoerd door alle betrokken partijen, met het oog op een veilige en betrouwbare dienstverlening tegen een marktconforme prijs.
- Om de **duurzame ontsluiting van de havens** te garanderen, moet er extra aandacht gaan naar het onderhoud van de waterwegen en moeten inlandterminals oordeelkundig ingeplant worden.
- Om de **efficiëntie van het goederenvervoer over de weg** te verhogen, onderzoekt Vlaanderen alle mogelijkheden om vrachtwagens met hoger tonnage en/of grotere afmetingen structureel toe te laten op de geschikte wegen.
- Vlaanderen maakt een **referentiekader 'stedelijke logistiek'** waarbij lokale overheden hun regels over de stadstoegang (venstertijden, tonnagebeperkingen, mi-

MOBILITEIT

Een vlotte mobiliteit en bereikbaarheid zijn essentieel voor onze bedrijven en onze welvaart.

lieunormen, ...) maximaal harmoniseren en enkel beperkende regels invoeren wanneer strikt nodig.

- De Vlaamse regering bekrachtigt de **langetermijnontwikkelingsvisie waarbij Brussel-Nationaal** minimaal gelijke tred kan houden met de verwachte marktgroei. Binnen de **Vlaamse luchthavenvisie** is er aandacht voor een complementaire ontwikkelingsstrategie voor de regionale luchthavens.
- Vlaanderen verhoogt de **aantrekkelijkheid van het openbaar vervoer** door het onderling afstemmen van de mobiliteitsmodi. Een volledige tarief- en ticketintegratie draagt hiertoe bij. De performantie van De Lijn wordt verhoogd met het oog op de liberalisering van het reizigersvervoer. De focus ligt hierbij op kwalitatief collectief vervoer gericht op de tewerkstellingspolen en bedrijventerreinen.

FEDERAAL

- **Infrabel** hanteert een **klantgerichte aanpak**, waarbij een actief en dynamisch trafficflowmanagement voorop staat.
- De federale verheid hervormt de wet-Major voor een **gelijk speelveld tussen logistieke activiteiten** in en buiten de haven.
- De **Belgische douane voert een proactief IT-beleid** en neemt zo een strategische voorsprong op de buurlanden, inclusief de implementatie van de UCC (Union Customs Code).
- De federale overheid keurt een wet goed die een rechtszeker en **coherent kader biedt voor vliegroutes**, de geluidsnormering en de exploitatiemogelijkheden voor de luchthaven Brussel-Nationaal.
- De liberalisering van het **reizigersvervoer per spoor** dwingt de NMBS tot een enorme performantieverbetering. Zowel het opzetten van publiek-private samenwerkingen als een uitgebreidere samenwerking met de gewesten moeten worden onderzocht.

Nog meer inzetten op innovatie

I Vaststellingen

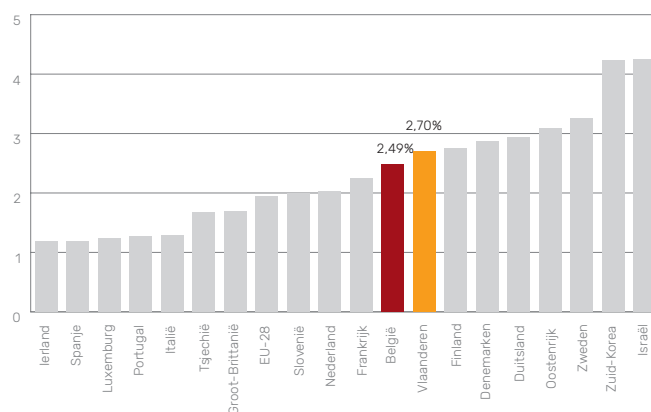
Vlaanderen is innovatieleider, maar is nog geen absolute top. Uit internationale analyses blijkt dat Vlaanderen tot de innovatieleiders behoort in Europa. We lopen wel achter bij de echte top. De top-landen Zwitserland, Zweden, Singapore, Nederland, Duitsland, scoren niet toevallig zeer goed op het vlak van valorisatie van kennis, competitiviteit en exportgerichtheid.

Investerings boomen, maar de 1% en 3% zijn nog niet gehaald...

De goede prestatie blijkt ook uit enorme investeringen in innovatie en onderzoek in Vlaanderen. In 2016 spendeerden we alles samen ruim 6,7 miljard euro aan onderzoek en ontwikkeling, goed voor 2,7% van het Vlaamse bbp en ver boven het EU-gemiddelde van 1,94%. Circa 71% van die O&O-uitgaven of 4,7 miljard euro wordt bovendien door de private sector gefinancierd. Internationaal vergeleken ligt Vlaanderen ook hier ver boven het gemiddelde.

Vlaanderen is innovatieleider, maar behoort niet tot de absolute top

Internationale vergelijking van de totale O&O-uitgaven 2016 (als percentage van het bbp)

Bron: OESO en ECOOM

De aanzienlijke investeringen in onderzoek en ontwikkeling (O&O) zijn geen toeval.

Onze overheden hebben doorheen de jaren een innovatiebeleid uitgebouwd met aantrekkelijke overheidsstimuli, met directe steun en fiscale incentives. Die overheidsinvesteringen (die voor 2019 geraamd worden op 0,89% van het Vlaamse bbp) zetten een sterke hefboom op de bedrijfsinvesteringen.

We beschikken over een sterke kennisbasis, maar we zijn weinig succesvol in het plukken van de economische vruchten.

Onze sterke reputatie en aantrekkelijkheid zijn verder te linken aan de aanwezigheid van gekwalificeerd personeel, een sterke wetenschappelijke en technologische kennisbasis en nauwe samenwerking tussen ondernemingen en kenniscentra. Maar we blijven opvallend zwak scoren op het vertalen van die kennis in economische prestaties. Precies wat betreft het plukken van de economische effecten uit onderzoek en innovatie scoort Vlaanderen duidelijk slechter dan het EU-gemiddelde (zoals gemeten door onder meer de uitvoer voor hoogtechnologische en medium-hoogtechnologische producten, de verkoop van innovatieve producten en de tewerkstelling in innovatieve sectoren).

"We beschikken over een sterke kennisbasis, maar we zijn weinig succesvol in het plukken van de economische vruchten."

R&D zit geconcentreerd bij een beperkte groep.

Het aandeel innovatieve bedrijven blijft weliswaar gestaag groeien in Vlaanderen (ondertussen tot 57%), maar toch zitten de O&O-activiteiten geconcentreerd bij een eerder beperkte groep en een beperkt aantal sectoren. Zo is de top 50 goed voor 57% van de private O&O-uitgaven en vertegenwoordigen de farma en chemie, ICT, elektronica en machinebouw samen iets meer dan drie kwart van de O&O-uitgaven van de ondernemingen in Vlaanderen. Op zich is die specialisatie positief, maar het maakt ons ook kwetsbaar. De innovatiebasis bij bedrijven dient dus verder verruimd en verbreed te worden.

Digitalisering en de nieuwe economie bieden opportuniteiten.

België presteert slechts gemiddeld op het vlak van digitalisering en de uitrol van nieuwe economische bedrijfsmodellen die daaraan gelinkt zijn, zoals e-commerce en de deeleconomie. Onze overheden dragen een enorme verantwoordelijkheid in deze en moeten passende randvoorwaarden bieden om

nieuwe businessmodellen, nieuwe producten en diensten en de uitrol van nieuwe infrastructuur te promoten in plaats van af te remmen. Precies de nieuwe, opkomende economieën grijpen de digitalisering vol aan om hun technologische achterstand om te zetten in een voorsprong.

II Analyse

Vlaanderen moet een innovatiehub van topniveau worden.

Vlaanderen heeft de afgelopen jaren door een krachtig innovatiebeleid grote stappen voorwaarts gezet. Maar we moeten in Vlaanderen grootser durven denken. We moeten de ambitie durven hebben tot de meest aantrekkelijke en meest performante innovatieregio's in de wereld te willen behoren, zoals Brainport Eindhoven, Zuid-Duitsland, de steden Stockholm en Zürich, maar evengoed Silicon Valley, Singapore, Shenzhen of Shanghai. Ook de concurrentie zit niet stil, we moeten dus een paar versnelingen hoger schakelen.

Recht naar de 1% publieke O&O-bestedingen.

De overheden in België beheren een aantrekkelijke policy mix om innovatie bij bedrijven en onderzoeksorganisaties financiële impulsen te geven. Dat deze stimuli de private investeringen bij de bedrijven aanjagen, staat als een paal boven water. Om Vlaanderen bij de absolute wereldtop te brengen blijven aanzienlijke extra overheidsinspanningen nodig. We gaan ervan uit dat minstens 500 miljoen euro extra nodig is over de komende jaren om de 1%-norm te halen.

Willen we onze aantrekkingskracht als ideale investeringshub voor O&O behouden, dan is het cruciaal dat de bestaande maatregelen minstens in hun huidige vorm worden gecontinueerd.

Met het geheel van indirecte, fiscale en parafiscale, incentives heeft de federale regering onze regio immers tot een competitieve investeringsomgeving voor O&O-activiteiten gemaakt. We moeten echter continu oog hebben voor initiatieven van andere landen en ingrijpen als onze positie bedreigd wordt.

We moeten beter inspelen op grote maatschappelijke uitdagingen.

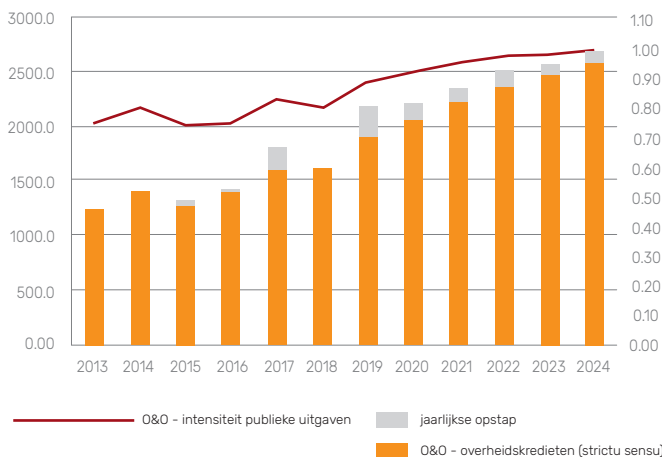
Het wetenschaps- en innovatiebeleid zou meer expliciet kunnen inspelen op de uitdagingen die voortspruiten uit de grote maatschappelijke en economische ontwikkelingen waarmee we worden geconfronteerd. Zeker ten aanzien van die uitdagingen die direct relevant zijn voor de burgers, bedrijven en overheden in Vlaanderen. Denk daarbij onder meer aan de energietransitie, klimaatverandering, vergrijzing, nieuwe revolutionaire therapieën in de gezondheidszorg zoals immuno- en celtherapie, grondstoffen(her)gebruik en een reeks disruptieve digitale technologieën.

Met het Vlaamse clusterbeleid, in het bijzonder de speerpuntclusters, en de strategische onderzoekscentra, spelen we daar al sterk op in. Ook bedrijven gaan met hun O&O-projecten op zoek naar concrete, in de markt toepasbare oplossingen voor die uitdagingen.

Maar ook het fundamenteel en basisonderzoek zou zich veel meer moeten richten op het vinden van antwoorden voor die grote uitdagingen. Door een dergelijke shift wordt de maatschappelijke relevantie en het belang van het wetenschappelijk onderzoek voor iedereen veel duidelijker.

Minstens 500 miljoen euro extra nodig om de 1%-norm te halen

Evolutie van de Vlaamse publieke O&O-investeringen ten opzicht van bbpr richting 1%-norm

Bron: EWI Speurgids en eigen berekening

We moeten kennis omzetten in economische return.

Vlaanderen miste enorme kansen door de gebrekkige omzetting van de zeer sterke wetenschappelijke basis en kennisopbouw in even sterke economische prestaties. Ondanks de lopende inspanningen blijft het potentieel nog verre van benut. Meer dan voorheen moet het innovatie- en economisch beleid – en de extra beleidsmiddelen – inzetten op de vertaling van kennis, naar kunde én kassa.

De ganse TRL-schaal moet daarbij ondersteund worden, met extra aandacht voor de laatste stappen, de vertaling naar de effectieve industrialisatie of marktintroductie. Ook in die fasen zijn de risico's groot en de vereiste investeringen enorm. Voor heel wat – zeker voor de minder innovatie-intensieve, soms kleinere – bedrijven kan de overheidssteun daar bepalend zijn. Het steunkader voor het opzetten van proeftuinen, bouwen van demo's en prototypes, realiseren van proof of concepts, test- en upscaling infrastructuur, krijgt daarom zo snel mogelijk zijn definitieve vorm.

We moeten komen tot een vereenvoudiging van het 'overheidsaanbod 2.0'. De afgelopen jaren werden aanzienlijke stappen gezet in het vereenvoudigen en toegankelijker maken van de overheidssteun voor ondernemers en ondernemingen. Toch blijven ondernemingen worstelen met de vele overheidsdiensten, criteria, voorwaarden, administratieve verplichtingen, ... Een nieuwe verregaande vereenvoudigings- en optimalisatieronde dringt zich op om komaf te maken met de onduidelijkheid, overlap en complexiteit die (blijven) opduiken. De efficiëntie en effectiviteit van de overheid kan verder omhoog door de dienstverlening voor ondernemingen te professionaliseren. Dit kan onder meer door een doorgedreven informatisering en de inzet van de nieuwste digitale tools, een uniek (digitaal) overheidsloket/platform en door het verminderen van de administratieve bureaucratie. Anderzijds moet ook de organisatiestructuur eenvoudiger. De opdracht van de verschillende overheidsdiensten moet scherper, de overlap in het aanbod moet weggewerkt en door een verdere consolidatie en integratie komen we tot een sterker en effectiever aanbod.

Kennis moet doorstromen naar het bedrijfsleven.

Om tal van redenen blijven heel wat opgebouwde kennis en expertise momenteel ongebruikt bij de Vlaamse onderzoeksinstituten liggen. Om hen aan te zetten die kennis meer in te zetten, willen we instellingen die sterk presteren op het vlak van het valoriseren van onderzoeksresultaten en samenwerken met het bedrijfsleven, daarvoor extra incentives geven en extra belonen.

Via doctorandi stroomt ook heel wat onderzoekservaring en wetenschappelijke kennis door tot bij ondernemingen. Er dreigt echter een mismatch te ontstaan tussen vraag en aanbod. De academische wereld moet daarom het bestaande doctoraatsstelsel durven in vraag stellen en in overleg met verschillende actoren op de arbeidsmarkt (bedrijfsleven, overheid, non-profit) bekijken hoe het doctoraatstraject kan hertekend worden. Zo zou de duurtijd ingekort kunnen worden, kan er meer (inhoudelijke) afstemming zijn met het bedrijfsleven en kan er voortgebouwd worden op de Baekeland-doctoraten. Ook op kwantitatief vlak zal meer afstemming gezocht moeten worden.

We moeten Vlaamse scale-ups boosten.

Het aantal snelgroeiende bedrijven actief in innovatieve sectoren is in Vlaanderen opvallend laag. En het zijn nu net deze bedrijven die een grote bijdrage leveren aan de werkgelegenheid. We hebben nood aan een doortastend beleid dat inspeelt op de verschillende noden van deze groep ondernemers om zo het ontstaan en de ontwikkeling van Vlaamse scale-ups aan te zwengelen.

III Voorstellen

VLAAMS EN FEDERAAL

- Om de toegangsdrempels tot de overheid verder te verlagen wordt een nieuwe verregaande **optimalisatie van de dienstverlening en het aanbod van de overheid** doorgevoerd.
- We verhogen de efficiëntie en effectiviteit van de overheidsdiensten voor ondernemingen door de dienstverlening te professionaliseren, onder meer door een **doorgedreven informatisering**, de inzet van de nieuwste digitale tools, een uniek (digitaal) overheidsloket/platform, door het schrappen van de administratieve rompslomp, ...
- Daarnaast wordt **het aanbod voor ondernemingen echt overzichtelijk en consistent** door de opdracht van elke overheidsdienst scherp te zetten, de overlap weg te werken en door een verdere consolidatie en integratie.

VLAAMS

- Vlaanderen wil **tegen 2025 uitgroeien tot de absolute top 3 innovatieregio's in de EU** (op basis van de European Regional Innovation Scoreboard) en globale top 5 (op basis van de Global Innovation Index).
- Door de komende legislatuur voor **minstens 500 miljoen euro bijkomende publieke investeringen in O&O** te voorzien, dicht de Vlaamse regering de kloof met de 1%-norm.
- De focus van het Vlaamse innovatie- en economisch beleid ligt op de **vertaling van de (wetenschappelijke) kennis in concrete innovatieresultaten**. Het omzetten van kennis en kunde in echte economische resultaten vormt de rode draad in de beleidsagenda.
- Het zoeken van **oplossingen voor de grote maatschappelijke en technologische uitdagingen** (energietransitie, klimaatverandering, vergrijzing, nieuwe revolutionaire therapieën in de gezondheidszorg (bijv. immuno- en celtherapie), grondstoffen-(her)gebruik, artificial intelligence, internet of things en cybersecurity) vormt daarbij een bijkomende leidraad.

INNOVATIE

Vlaanderen moet een innovatiehub van topniveau worden.

- De extra publieke middelen worden ingezet om de **onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten van bedrijven** verder aan te zwengelen. De doelstelling is om nog meer projecten, meer bedrijven en een meer diverse groep van ondernemingen te ondersteunen.
- Daarnaast blijven we sterk investeren in de groei van de **erkende speerpuntclusters** en de ontwikkeling van de daarrond ontluikende ecosystemen.
- De **financiële ondersteuning** voor het opzetten van proeftuinen, het creëren van demo's en prototypes, het realiseren van proof of concepts, het bouwen van test- en upscalinginfrastructuur krijgt definitief vorm binnen het vernieuwde steunkader.
- In het **vernieuwde financieringsmodel van het hoger onderwijs** worden de bestaande verdeelsleutels vervangen door nieuwe slimmere KPI's die de onderzoeksinstellingen aanzetten hun kennis meer te valoriseren en samen te werken met het bedrijfsleven.
- In overleg met de academische wereld wordt het bestaande **doctoraatstraject grondig hervormd** om de vraag en het aanbod meer in lijn te brengen en de doorstroming van de doctorandi naar de arbeidsmarkt te vergemakkelijken.
- Vlaanderen maakt werk van een structureel actieplan dat het ontstaan, de ontwikkeling en de groei van **snel(door)-groeïende ondernemingen in innovatieve domeinen**, bevordert.

FEDERAAL

- De bestaande **fiscale en parafiscale O&O-stimuli** voor ondernemingen worden minstens in hun huidige vorm gecontinueerd. Waar mogelijk of nodig wordt de scope verruimd.

Klimaat en energie: samen de omslag maken

I Vaststellingen

De klimaatopwarming is een aandachtspunt voor iedereen.

Er zijn internationale akkoorden afgesloten om de klimaatopwarming te beperken tot 1,5 à 2 graden Celsius ten opzichte van het pre-industriële niveau. Willen we de opwarming van de aarde binnen deze aanvaardbare grenzen houden, dan is wereldwijd gerichte en gezamenlijke actie noodzakelijk.

Europa, België en Vlaanderen moeten de nodige ambitie tonen op klimaat- en energiedomeinen, en tezelfdertijd een competitieve omgeving garanderen voor onze ondernemingen.

We schrijven ons in de langetermijndoelstellingen in van CO₂-reductie tegen 2050 op Europees niveau, indien de nodige technologie beschikbaar is en het competitief kader gevrijwaard wordt. Het lineair doorvertalen op Vlaams niveau van deze Europese doelstelling gaat echter voorbij aan de specifieke Vlaamse situatie.

"Onze Vlaamse ondernemingen dragen nu al actief bij aan de strijd tegen klimaatopwarming."

Ook het Belgische Nationaal Klimaat- en Energieplan moet klimaatambities verzoenen met een economische realiteitszin.

We kregen van Europa een strenge broeikasgasreductiedoelstelling van -35% tegen 2030 (t.a.v. 2005) opgelegd. Het wordt zaak deze doelstelling via zo efficiënt mogelijke maatregelen in te vullen, door te focussen op de maatregelen die win-wins opleveren voor klimaat en economie.

Onze Vlaamse ondernemingen dragen nu al actief bij aan de strijd tegen klimaatopwarming.

Dit doen we door hiervoor producten en diensten aan te leveren bij andere verbruikers in de maatschappij en steeds performanter te produceren. De Vlaamse ondernemingen behoren hierdoor tot de wereldtop. Om nog meer bij te kunnen dragen tot de klimaatambities, blijven technologiedoorbraken en een investeringskader noodzakelijk.

Als onderdeel van het klimaatbeleid, moet bijzondere aandacht gaan naar de transitie naar een duurzame energievoorziening.

Tegen 2050 moet onze energievraag koolstofarm ingevuld worden. Dat betekent veel meer hernieuwbare energie (op basis van wind, zon, 'groen' gas, biomassa, ...) en innovaties (CCU, waterstof, opslag, ...) dan we vandaag al hebben, met daarbij steeds de noodzakelijke aandacht voor de leveringszekerheid en betaalbaarheid. Een systeembenadering voor de energietransitie is cruciaal. Die kan er maar komen als we erin slagen competitiviteit, leveringszekerheid en duurzaamheid in elke fase van de transitie aan elkaar te koppelen.

Een doordacht energiebeleid is fundamenteel belangrijk voor onze economie.

De Vlaamse economie is immers relatief energie-intensief. Dat maakt ze ook gevoelig voor de competitiviteit van onze energiekosten. Helaas blijkt daarbij dat we ons in een nadelige positie bevinden. Volgens de laatste cijfers kan de elektriciteitskostenhandicap voor sommige profielen in België oplopen tot 34%.

Een succesvol klimaatbeleid kan wel degelijk gepaard gaan met welvaartsgroei.

Om vanuit de ondernemingen hierin een actieve rol op te kunnen nemen, moet er een 'klimaat' komen voor innovatie en investeringen. Langer talmen is geen optie.

II Analyse

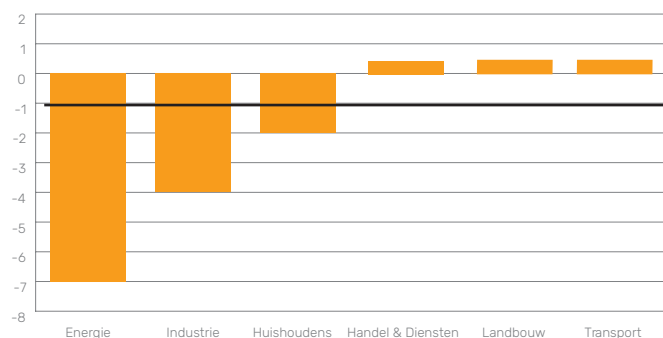
Naar een economisch klimaatbeleid

De aanpak van de klimaatproblematiek zal enkel succesvol zijn als bedrijven worden gezien als onderdeel van de oplossing.

Bestaande en nieuwe producten (zoals alternatief aangedreven voertuigen), diensten (zoals products-as-a-service) en financieringsmodellen (zoals ESCO's) bieden kansen op een versnelling van reducties binnen alle andere maatschappelijke sectoren. Het besef dat de nood aan dergelijke oplossingen aanleiding kan geven tot betere langetermijn economische vooruitzichten, is bij onze ondernemers alvast voldoende aanwezig. In dit kader moet bijzondere aandacht gaan naar de verduurzaming van ons transport en de renovatie van onze bestaande gebouwen, die gemiddeld ouder en minder energiezuinig zijn dan in veel andere Europese landen. Een verdrievoudiging van de renovatiegraad is daartoe noodzakelijk.

Vooraf energie en industrie doen emissies dalen

Bijdrage aan de reductie in broeikasgasemissies tussen 2005-2016 per sector (in Mton CO₂-eq)

Bron: MIRA op basis van VMM en VITO

Daarnaast hebben ondernemingen de laatste decennia als maatschappelijke actoren zelf ook zowat de grootste inspanningen geleverd voor het reduceren van hun eigen emissies van broeikasgassen.

Dit blijkt ondertussen uit alle cijfers. Om op dit positief elan verder te kunnen gaan, zullen evenwel nog veel innovatie en investeringen in energie-efficiëntie en andere reductiemaatregelen noodzakelijk zijn. De investeringskosten zullen alleen al in Vlaanderen in de miljarden oplopen. Daarbij moeten emissiereducties 'in de keten' meer dan vandaag gevaloriseerd worden, zodat ondernemingen ook erkenning krijgen voor hun inspanningen op deze domeinen.

Investeerders en kapitaalverstrekkers moeten daarom zicht hebben op een stabiel en degelijk economisch beleid, dat stabiele langetermijnperspectieven op rentabiliteit kan opleveren.

Hoe sneller dit gebeurt, hoe minder lock-ins we riskeren en vooruitgang we kunnen boeken in de strijd tegen de klimaatopwarming. Voor ondernemingen zijn competitieve energiekosten en een gelijk speelveld daarbij een noodzaak. Een specifiek monitorings- en garantiesysteem via een **energienorm** om competitieve energiekosten voor onze Vlaamse ondernemingen veilig te stellen, blijft daarbij noodzakelijk. Louter lokale klimaattaksen voor ondernemingen riskeren daarbij de competitiviteit enkel verder te ondermijnen. Marktinterventies moeten maximaal weggewerkt worden. Indien interventies in de markt noodzakelijk blijken, dan moeten deze steeds tot een minimum beperkt worden, een uitdovend karakter kennen, doelmatig zijn, regionaal geharmoniseerd worden en zo marktconform mogelijk zijn.

Om de competitiviteit van onze energie te garanderen is een verdere integratie van de Europese energiemarkt met voldoende marktkoppeling noodzakelijk.

Hoewel bijkomende interconnecties en een efficiënter gebruik ervan al tot een substantiële verhoging van de transmissiecapaciteit hebben gezorgd, is er op Europees niveau extra afstemming nodig om deze importcapaciteit ten volle te kunnen benutten, zeker op momenten dat we daar nood aan hebben.

Finaal moeten ook sterke internationale klimaatakkoorden het level playing field mee helpen garanderen en ervoor zorgen dat voorlopers hun kennis en ervaringen internationaal kunnen vermarkten.

Vlaanderen, België en zelfs Europa zijn geen eilanden in de internationale handel. Onze open economie maakt dat we gevoelig zijn voor internationale tendensen. Divergenties in het klimaatbeleid riskeren ons daarbij niet alleen minder concurrentieel te maken, maar ondergraven ook de haalbaarheid van de klimaatdoelstellingen. Het klimaat is per definitie geen lokaal probleem. Daarom verwachten we dat de klimaatinspanningen ook elders vertaling kennen.

Lokale klimaatambities mogen ook niet eng sectoraal opgevat worden.

Een beleid dat via enge reductiepaden wordt opgevat, riskeert belangrijke kruisverbanden tussen maatschappelijke sectoren en beleidsdoelstellingen te negeren. Bij de uitwerking van onze langetermijnplannen zullen producten en diensten van ondernemingen noodzakelijk blijken. Een lokale productie in efficiënte installaties garandeert daarbij de beste koppeling van klimaatbaten aan economische welvaart voor Vlaanderen.

Innovatie versnellen

Om op lange termijn de noodzakelijke broeikasgasreducties te bereiken, zullen ook nog veel innovaties en marktdoorbraken nodig zijn.

Een technologieneutraal innovatiekader moet daarom tot stand gebracht worden, met de ondersteuning van de beleidsmakers. De overheid moet actief werken aan een innovatieklimaat en aan het behouden van de innovatiecapaciteit van de economie. Niet-financiële hinderpalen voor innovatie, bijvoorbeeld in de regelgeving, moeten zo snel mogelijk aangepakt worden. Overheden moeten zelf ook meer van hun beschikbare middelen in onderzoek en ontwikkeling steken.

Uit dit innovatiekader kunnen unieke opportuniteiten voor verdienmodellen voor onze ondernemingen voortvloeien.

In andere Europese lidstaten worden ondertussen in de regeerakkoorden economische oplossingsrichtingen gekozen, met opportuniteiten die lokaal van toepassing kunnen zijn. Voor Vlaanderen kunnen we hierbij bijvoorbeeld denken aan waterstof, CCU (Carbon Capture and Usage) en 'power-to-x'-oplossingen (opslag van hernieuwbare energie onder productvorm), ... Met ons industrieel profiel, goed uitgebouwde energie-infrastructuur en logistiekehub-functie zijn we goed gepositioneerd hierrond economische winsten te capteren, mits een sterk beleid voor innovatie en economie.

Deze innovaties kunnen aanvullend een hogere penetratie van hernieuwbare energie faciliteren.

Een van de grootste uitdagingen voor de energietransitie is de variabiliteit van de dominante vormen van hernieuwbare energie.

"Om op lange termijn de noodzakelijke broeikasgasreducties te bereiken, zullen nog veel innovaties en marktdoorbraken nodig zijn."

Zonne- en windenergie zijn per definitie afhankelijk van gunstige weersomstandigheden. Batterijen bieden slechts een beperkt potentieel tot opslag van energie. Nieuwe en competitieve energieopslagstechnieken, bieden niet alleen extra economische maar ook ecologische kansen. Samen met extra energie-efficiëntie, flexibiliteit en vraagbeheer zal dit een wezenlijke bijdrage vanuit de ondernemingen aan de energietransitie met zich meebrengen.

III Voorstellen

VLAAMS EN FEDERAAL

- Voorzie in het beleid steeds **een internationaal level playing field**. Sterke klimaatakkoorden moeten gelijke inspanningen van alle relevante internationale spelers garanderen voor de per definitie mondiale klimaatproblematiek en zo leiden tot een niet-concurrentieverstorende lastenverdeling. Louter lokale klimaattaksen of verstrengde reductiedoelstellingen voor industrie riseren meer schade dan baten mee te brengen.
- Bouw verder aan een **sterke Europese integratie op het vlak van energie**. De realisatie van de Europese interne energiemarkt is cruciaal om de intra-Europese competitiviteit te vrijwaren. De huidige marktkoppelingen voor energie moeten verder worden uitgebouwd opdat de Vlaamse ondernemingen hierdoor de vruchten kunnen plukken. Security of supply is voor gas bij uitstek een Europese bekommernis.
- **Integreer hernieuwbare energie maximaal in de markt en voorkom nieuwe schuldenputten**. Voor mature technologieën of technologieën die niet de potentie tonen om matuur te worden moet de steun geleidelijk afgebouwd en stopgezet worden. Er mogen geen terugdraaiende tellersystemen bijkomen en bestaande systemen moeten uitfasen. De digitale meter en de nieuwe marktprocessen creëren daarbij nieuwe opportuniteiten. Een vooraf vastgelegde financiering moet budgetontsporingen voor nieuwe projecten in de toekomst vermijden. Voorbeelden uit het buitenland tonen aan dat tendering voor grootschalige hernieuwbare energieprojecten tot prijsdalingen kan leiden.

MILIEU & KLIMAAT

De klimaatopwarming is een aandachtspunt voor iedereen.

• Bepaal oplossingen voor innovatienoden.

Experimenten binnen regelluwe zones moeten doorgang kunnen vinden. Niet-financiële hinderpalen moeten worden weggewerkt en er moeten méér publieke middelen ingezet worden voor onderzoek en ontwikkeling. Zet daarbij steeds in op oplossingsrichtingen die voor Vlaanderen economisch zinvol zijn (zoals CCU, power-to-x).

• Zorg voor een positief ondernemingsklimaat en industrieel beleid,

zodat we onze welvaartscreatie in Vlaanderen verder kunnen uitbouwen. Een energienorm moet de energiekosten onder alle omstandigheden concurrentieel houden ten opzichte van onze belangrijkste handelspartners. Minstens voor de factuurcomponenten waar de overheid verantwoordelijk voor is (heffing, toeslagen, SODV's) is Voka al lang vragende partij voor een verlichting van de factuur, bijvoorbeeld via een gedeeltelijke overheveling naar financiering via algemene middelen.

• Betrek de ondernemingen als volwaardige partner

en zoek met hen naar win-wins. Zo schuilen er in de renovatie van ons bestaand woningenpark nog aanzienlijke economische en ecologische opportuniteiten.

VLAAMS

• Hou bij energie-efficiëntieprogramma's voldoende rekening met het technisch én economisch potentieel

en laat daarbij ruimte voor economische groei. In dit kader blijven de energiebeleidsvereenkomsten na 2022 potentieel een interessant instrument om de energie-efficiëntie van de energie-intensieve industrie continu te verbeteren in Vlaanderen. Binnen het kader van de mini-EBO's moet een uitrol naar bijkomende sectoren onderzocht worden.

Excellent en wendbaar onderwijs

I Vaststellingen

Jongeren kunnen hun talenten te weinig ontwikkelen.

Ze zien in het studietoeraanbod door de bomen het bos niet meer. De keuze voor STEM-richtingen blijft ondermaats. STEM is te weinig aantrekkelijk in het hoger onderwijs, TSO en BSO. Hierdoor geraken de vele vacatures niet ingevuld. Het technisch en beroepsonderwijs moeten dringend worden opgewaardeerd.

Jongeren verliezen te veel tijd doorheen het studietraject.

Vlaanderen blijft met 24% zittenblijvers bij de internationale top. In het hoger onderwijs wordt de studieduur steeds langer door een doorgeslagen flexibilisering en inadequate studieoriëntering. Slechts één student op de drie haalt binnen de voorziene tijd een diploma.

"Internationaal toptalent moet ons hoger onderwijs **verder versterken**."

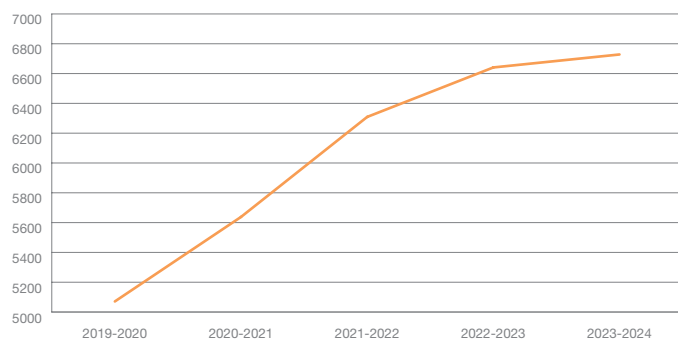
Onze leerlingen horen steeds minder bij de wereldtop.

Recente internationale onderwijsonderzoeken luiden steeds vaker de alarmbel. Wat wiskunde betreft, behoren we tot de sterkste dalers van de OESO, ook voor leesvaardigheid en wetenschappen is er een dalende trend. Het aandeel toppresteerders is relatief klein en het ambitieniveau van de leerling te laag.

Het onderwijs stevent af op een groot lerarentekort.

De komende jaren zullen er jaarlijks meer dan 6.000 leerkrachten tekort zijn. Weinig leerkrachten maken de overstap vanuit een andere beroepssector. Voor jongeren is het beroep niet aantrekkelijk.

Jaarlijks lerarentekort tijdens volgende legislatuur (2019-2024)

Bron: Departement onderwijs

Het hoger onderwijs moet verder internationaliseren.

We slagen er onvoldoende in buitenlandse topstudenten, onderzoekers en docenten aan te trekken en te verankeren. Het anderstalige onderwijsaanbod blijft laag met 1,85% andersstalige bachelors en 21,6% andersstalige masters.

Het huidige onderwijslandschap belemmert innovatie.

Veel schoolbesturen binnen het leerplichtonderwijs missen voldoende schaalgrootte om een professionele sociale onderneming te worden. Ze hebben bovendien onvoldoende autonomie ten aanzien van de koepels en netten en door de regelnevel van de overheid.

Er zijn nog verschillende obstakels om van duaal leren de leervorm van de toekomst te maken.

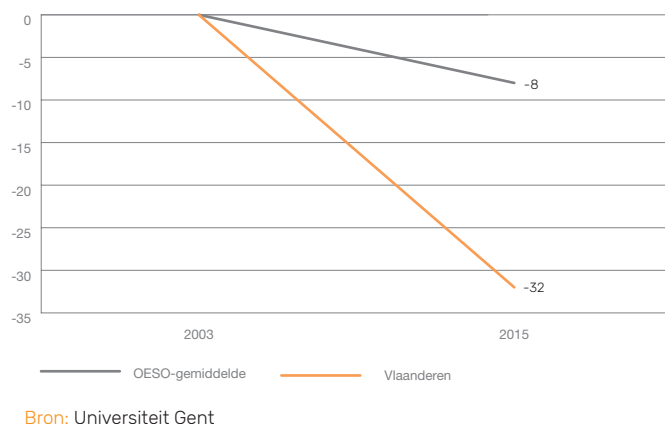
In landen als Zwitserland is duaal leren de eerste keuze van ouders en leerlingen. In Vlaanderen blijft het perceptieprobleem van het oude stelsel van leren en werken voorlopig overeind.

De financiering van het onderwijs zit scheef.

Het onderwijsbudget stijgt ieder jaar, maar de

Vlaanderen gaat achteruit op wiskunde

Evolutie score wiskundige geletterheid

output en kwaliteit gaan achteruit. Een gemiddelde Vlaamse leerling van 6 tot 18 jaar kost 125.000 euro, terwijl het OESO-gemiddelde 103.000 euro is. Verschillende OESO-rapporten tonen aan dat het secundair onderwijs overgefinancierd is in tegenstelling tot het basis- en hoger onderwijs.

II Analyse

Iedereen naar de top

Leerlingen moeten meer kiezen op basis van hun talenten.

Ze moeten tijdens de studiekeuzebegeleiding meer zicht hebben op de toekomstige beroepen. De nieuwe matrix van het secundair onderwijs biedt kansen, maar een verdere rationalisatie en opwaardering van de studierichtingen is nodig. Verdere structurele stappen moeten worden gezet om het STEM-onderwijs te versterken. STEM-opleidingen in het hoger onderwijs mogen niet langer ondergefinancierd worden. Een nieuw STEM-actieplan moet de instroom in STEM-richtingen verder verhogen. Jongeren moeten op jonge leeftijd warm gemaakt worden voor techniek door een uitbreiding van het STEM-vrijtijdsaanbod en het inzetten op STEM-onderwijs vanaf het basisonderwijs. Bijscholing van leerkrachten om de nieuwste technologieën bij te benen staat centraal. Verder is er extra aandacht voor het volwaardig integreren van leerlingen met een migratieachtergrond binnen het reguliere onderwijs nodig. Hiervoor is het belangrijk dat zij de start niet missen. Een verlaging van de leerplicht van 6 naar 3 jaar dringt zich op.

Er gaat zo weinig mogelijk kostbare tijd verloren doorheen het studietraject.

Scholen maken meer gebruik van herexamens

om het zittenblijven te reduceren. Een intensieve studieoriëntering met een oriëntatieproef én niet-bindende toelatingsproeven voor alle opleidingen in het hoger onderwijs zullen zorgen voor een betere keuze en minder verloren tijd.

Alle leerlingen krijgen de garantie op kwalitatief onderwijs en een evenwaardig diploma.

Er is een enorm verschil in kwaliteit tussen de verschillende scholen. Scholen beslissen onafhankelijk hoe ze leerlingen evalueren waardoor de waarde van een diploma varieert. Een centraal eindexamen, als onderdeel van de totale evaluatie, kan deze ongelijkheid verkleinen en het algemene niveau opkrikken. Vlaanderen is een van de weinige regio's waar er geen centrale examens zijn.

Gewaardeerde en gemotiveerde leerkrachten

Leraren kiezen overtuigd voor het lerarenberoep.

De lerarenloopbaan moet hiervoor aantrekkelijker worden en het maatschappelijk aanzien moet omhoog. Een echte hervorming van de lerarenloopbaan is nodig. De vlakke loopbaan moet afgeschaft worden door het invoeren van junior-, expert- en seniorleerkrachten, het aantal zij-instromers moet fors omhoog, een flexibele verloning is nodig en leerkrachten moeten zich terug kunnen focussen op de essentie van het beroep: lesgeven. Daarnaast moeten ze veel meer buiten de schoolmuren kunnen komen en hun job als leerkracht afwisselen met ervaring in de private sector. Een kwalitatief hr-beleid moet mogelijk zijn op het niveau van het schoolbestuur.

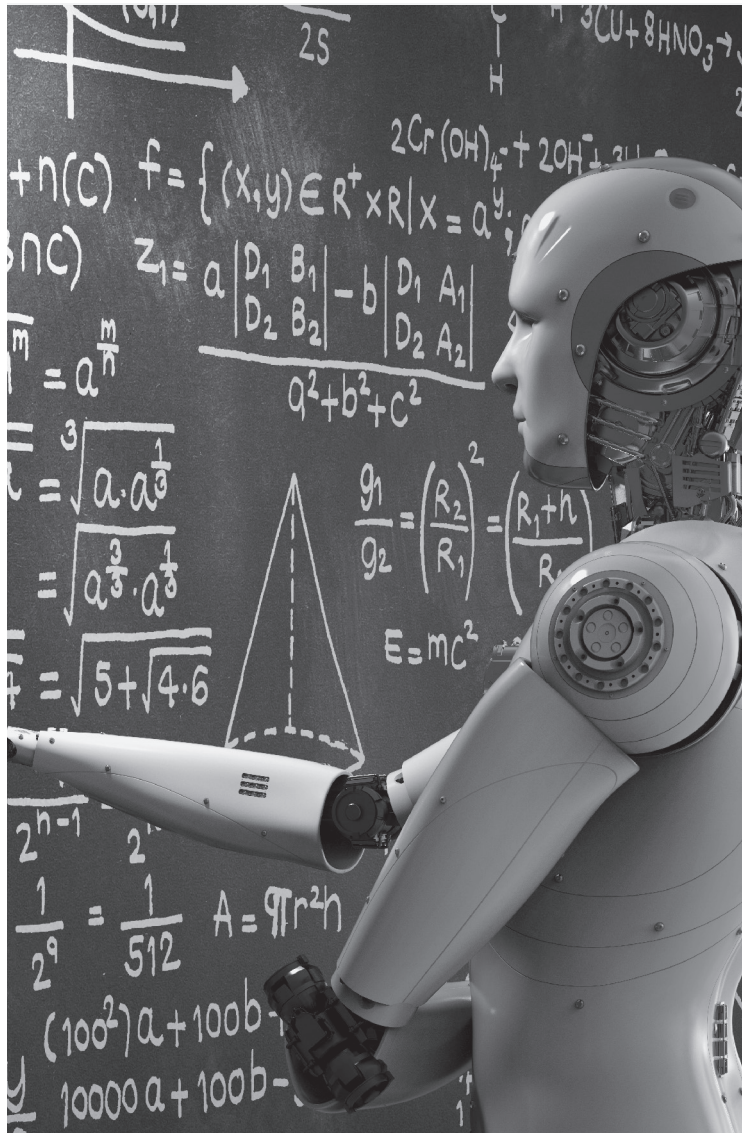
Internationaal toptalent moet ons hoger onderwijs verder versterken.

Een vriendelijker welkombeleid is hiervoor nodig. Onder andere de taalvereisten Nederlands voor buitenlandse professoren die in een andere taal doceren moeten worden versoepeld.

Een toekomstbestendig onderwijslandschap

Het huidige onderwijslandschap moet radicaal veranderen.

Schoolbesturen moeten over voldoende schaal-grootte beschikken om professionele sociale ondernemingen te worden. Hierdoor kunnen ze verschillende taken van de koepels en netten en overheid overnemen. De overheid beperkt zich tot haar kerntaken: het financieren van onderwijs, het bepalen van de eindtermen, het garanderen van gelijke kansen en het controleren van de kwaliteit. De koepels en netten spelen een minder grote rol en moeten meer ten dienste

en op vraag van deze schoolbesturen werken. Door het zwaartepunt te verschuiven van de overheid en koepels naar de schoolbesturen kan er sneller en gericht hervormd worden. De logge beslissingsprocedure waarbij onderwijskoepels en -netten en vakbonden de touwtjes in handen hebben, wordt grondig herzien.

Hogeronderwijsinstellingen worden in hun beleid gestimuleerd door een innovatief financieringsmodel.

Het huidige financieringsmodel is 10 jaar oud en aan herziening toe. De meer dan drie miljard euro die jaarlijks naar de hogeronderwijsinstellingen gaat, kunnen beter besteed worden. Een verschuiving van een aantal parameters in de publieke financiering is nodig om doelmatiger de gewenste objectieven te bereiken: een rationeel en relevant onderwijsaanbod, hoger studiesucces, innovatieve lesvormen, internationalisering, levenslang leren en excellent onderzoek. De overheidsmiddelen kunnen dus

efficiënter aangewend worden, maar ook het private aandeel in de financiering kan omhoog. De hogeronderwijsinstellingen moeten hier toe nog ondernemender worden. Zo moeten zij sterk inzetten op een uitgebreid aanbod voor levenslang leren, een nauwe samenwerking met het bedrijfsleven, het voorbereiden van de maatschappij op de digitale transformatie, het valoriseren van onderzoeksresultaten of het binnenhalen van internationale innovatiemiddelen; hiervoor kunnen zij dan beloond worden met extra publieke financiering. Dit kan door het aandeel private financiering mee te laten tellen als een parameter in de verdeling van de publieke financiering. Met behoud van de autonomie die de onderzoekswereld heeft, past het om meer aandacht te hebben voor de maatschappelijke relevantie van het onderzoek.

Een betaalbaar model is nodig om ook de toekomstige leerlingen kwalitatief onderwijs te garanderen. De ongelijke financiering tussen de onderwijsniveaus dient hiervoor rechtgetrokken te worden. Er komen mogelijkheden in het secundair onderwijs door een versterking van de schoolbesturen en een innovatief personeelsbeleid, maar ook door het aanpakken van de versnippering van het aantal studierichtingen en de zware tussenstructuren waardoor de middelen niet tot bij de leerkracht in de klas terechtkomen.

Innovatieve leervormen

Duaal leren wordt leervorm van de toekomst.

Uit de vele proefprojecten blijkt de meerwaarde van het nieuwe duale systeem. Het decreet maakt het mogelijk om verdere stappen te zetten. We maken langzaam maar zeker onze achterstand op internationaal vlak goed. Toch is er nog werk aan de winkel om ouders en leerlingen te overtuigen van de kwaliteit. Een duidelijke governancestructuur en structurele financiering ontbreken, er zijn te weinig innovatieve duale studierichtingen die ook voorbereiden op het hoger onderwijs en de uitrol in andere onderwijsniveaus zoals het hoger beroepsonderwijs, het volwassenenonderwijs en de professionele bachelors is nog te beperkt.

Vlamingen moeten opnieuw talenknobbels worden.

De tijd dat we werden bewonderd om onze uitgebreide talenkennis ligt stilaan achter ons. Het anderstalig onderwijs (inclusief Content and Language Integrated Learning) moet uitgebouwd worden in het lager en secundair onderwijs. In het hoger onderwijs moet het aanbod van anderstalige opleidingen drastisch omhoog. Tegelijkertijd moeten anderstalige studenten ook Nederlands leren om zo meer buitenlandse talenten te kunnen integreren in de Vlaamse economie.

III Voorstellen

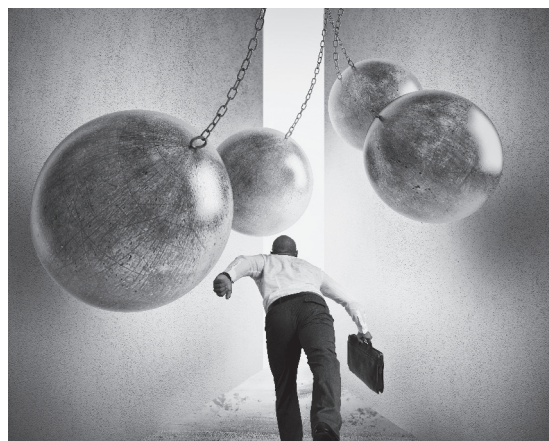
VLAAMS

- **Er komt een nieuw STEM-actieplan** met extra aandacht voor de dubbele en arbeidsmarktfinaliteit, studiekeuzebegeleiding, technische en digitale infrastructuur van scholen, het bijscholen en professionaliseren van leerkrachten en het warm maken van leerlingen voor techniek op jonge leeftijd door het uitbreiden van het STEM-vrijtijdsaanbod en het versterken van het STEM-onderwijs in het basisonderwijs. De puntengewichten van STEM-opleidingen in het hoger onderwijs worden opgetrokken.
- **De leerplicht wordt verlaagd van 6 naar 3 jaar** om alle kleuters evenveel kansen te geven. Het zijn vooral kleuters met een migratieachtergrond die vandaag de start missen en daar later de gevolgen van moeten dragen. Dit vergt een grondwetsherziening waarvan de procedure de volgende legislatuur opgestart moet worden.
- **Er komt een centraal eindexamen** na het einde van het basis- en het secundair onderwijs waardoor de ongelijke kwaliteit tussen scholen kan worden weggewerkt en het algemene niveau omhoog kan.
- **Een echte hervorming van de lerarenloopbaan** geeft ruimte aan de schoolbesturen om een wendbaar hr-beleid vorm te geven, maakt een einde aan de vlakke loopbaan van leerkrachten, voorziet een flexibele verloning en trekt meer mensen aan uit andere beroepen.
- **De taalregeling wordt versoepeld** zodat er meer anderstalige opleidingen ingericht kunnen worden en meer internationale toponderzoekers en -docenten aangetrokken en verankerd worden binnen de Vlaamse hogeronderwijsinstellingen. Tegelijkertijd moeten anderstalige studenten Nederlands leren om zo meer buitenlandse talenten te kunnen integreren in de Vlaamse economie.
- **Schoolbesturen evolueren naar professionele sociale ondernemingen** met voldoende schaalgrootte en krijgen grotere autonomie door verschillende taken van de overheid, koepels en netten over te nemen.

ONDERWIJS

Het onderwijslandschap moet radicaal veranderen.

- **Een nieuw financieringsmodel in het hoger onderwijs** stimuleert de instellingen om een beleid te voeren met aandacht voor studiesucces, rationalisatie, innovatieve lesvormen, internationalisering, levenslang leren en excellent onderzoek. In de vernieuwde financieringswijze winnen de maatschappelijke relevantie en ondernemingsgerichtheid van het onderzoek aan belang. De instellingen worden aangemoedigd om op het vlak van onderzoek ondernemender en innovatiever te zijn en de samenleving voor te bereiden op de digitale transformatie. De private financiering en samenwerking met het bedrijfsleven kan hiervoor meegenomen worden als een parameter in de verdeling van de publieke financiering. Een uitgebreid aanbod levenslang leren kan op dezelfde manier financieel beloond worden.
- **Duaal leren wordt de leervorm van de toekomst** door verder in te zetten op innovatieve studierichtingen in de dubbele finaliteit, het volwassenenonderwijs en het hoger onderwijs. Syntra Vlaanderen wordt omgevormd naar het 'Agentschap voor Duaal Leren' met de nodige bevoegdheden, middelen en expertise op het vlak van onderwijs en werk.
- **De Vlaamse regering stimuleert meertaligheid** door CLIL-onderwijs te introduceren in het lager onderwijs en regelgeving voor het secundair onderwijs te versoepelen.
- **De ongelijke financiering tussen de onderwijsniveaus wordt rechtgetrokken.** Hiervoor dringt zich een verregaande efficiëntieoefening op in het secundair onderwijs.

I Vaststellingen

De zorgsector is cruciaal voor welzijn en welvaart, maar is tegelijk een 'burning platform'.

Elke euro investering in zorg levert 2 euro op voor de samenleving. De groei aan het huidige ritme is essentieel, maar als we niet veranderen, implodeert het zorgsysteem. Tegen 2040 moeten we voor de zorg immers 18 miljard euro extra middelen vinden.

De zorgsector staat onder hoogspanning als gevolg van de schaarste op de arbeidsmarkt en de toenemende zorgvraag.

Er staat maar één verpleegkundige klaar om vijf vacatures in te vullen. Ook in het artsencorps en andere zorgberoepen gaan er zich grote tekorten voordoen binnen de zorg, die 13% van de tewerkstelling vertegenwoordigt.

We moeten ingrijpen om het welzijn en de gezondheid van onze bevolking te vrijwaren.

Zoniet gaat de kwaliteit en duurzaamheid van ons zorgsysteem ten onder.

Het goede nieuws is dat het anders en beter kan.

Een aanzienlijk deel van de zorguitgaven is op zijn best onvoldoende doeltreffend en op zijn slechtst complete verspilling. Op basis van OESO-cijfers blijkt dat we in vergelijking met vergelijkbare landen bijna 1% bbp kunnen besparen in de zorg (3,5 miljard euro), zonder aan de meerwaarde te raken. Dat komt overeen met 10% van het totale budget, en bevestigt wat onafhankelijke experts haalbaar achten.

Preventie is ondermaats.

België kent de voorlaatste positie in het aantal verloren levensjaren, hoewel een derde van dit verlies voorkomen had kunnen worden, met een winst van 14 euro per geïnvesteerde euro. Andere westerse landen steken ons voorbij. We roken 'gemiddeld' (20%), maar zijn geen best practice (vb.

12% in Zweden). De jeugd rookt opnieuw meer. Drie op de tien van de volwassen Belgen drinken te veel alcohol. Griepvaccinatie bij ouderen loopt sterk achter. Eén op de vijf Belgen is zwaarlijvig, en de lichaamsbeweging bij de jeugd is ondermaats. Opnames voor astma en diabetes liggen hoger dan het EU-gemiddelde. En in plaats van psychische problemen te voorkomen of vroegtijdig aan te pakken, duurt het jaren vooraleer zorg wordt opgestart.

"Preventie in België is ondermaats."

Heel wat meer burgers ontvangen zorg met onvoldoende meerwaarde.

We spreken over 'ongepaste zorg': te veel medische beeldvorming, overdiagnose, ongepaste chirurgie, te veel medicatie, 56% van de bezoeken aan spoedgevallen zijn ongepast, ... Ongepaste zorg wordt in studies gekoppeld aan 20% van de zorgmiddelen. Met andere woorden 1 op 5 euro wordt daaraan verspild. Bijna één op de tien personen wordt geconfronteerd met vermijdbare fouten in de zorg. 10% van het budget acute zorg gaat naar de correcties van zulke fouten. De tijd van studiewerk en overleg is voorbij. Het is tijd voor actie.

II Analyse

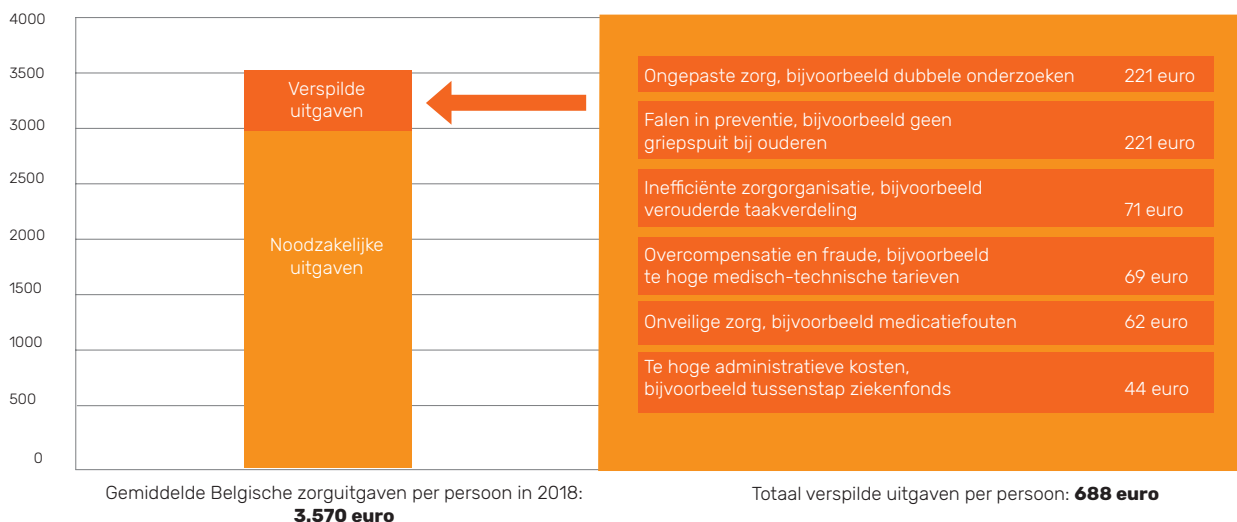
De doelstelling is tweevoudig:

(1) 100% preventie, veilige en gepaste zorg en (2) de juiste plaats, tijdstip, vorm en zorgverlener vanuit een geïntegreerde visie.

We gaan over van de status quo en de kaasschaaf op het budget naar de hervorming van het bestaande zorgsysteem, met een rekening die klopt.

Naast een 1,5%-groeinorm voorzien we extra

Ongeveer 1 op de 5 euro in de zorg wordt verspild

Bron: eigen bewerking op basis van rapporten KCE, RIZIV, IOM, EU en OESO.

transformatietriggers als impuls tot structurele hervormingen en focussen we op nieuwe zorgmodellen (Verantwoorde Zorg Organisaties). Zorgnetwerken, die integreren in plaats van coördineren, moeten renderen in de herverdeling van zorgopdrachten vanuit prikkels tot ondernemerschap. Ontschotting wordt zo realiteit in plaats van slogan. De globale ligduur daalt verder met één dag. Dat impliceert dat zorg verschuift via doorstroomprogramma's en tussenvormen (transferafdelingen, thuishospitalisatie, inclusief wonen).

We doen dat met quick wins die al jaren gekend zijn: 'zero harm'-zorgverlening, evidence-based zorg, hervorming spoedgevallen, daghospitalisatie, prijsdaling postpatentgeneesmiddelen, e-distributie en alle administratie elektronisch via één platform. We pakken fraude en overcompensatie in de zorg aan via systematische screening, recuperatie en sancties.

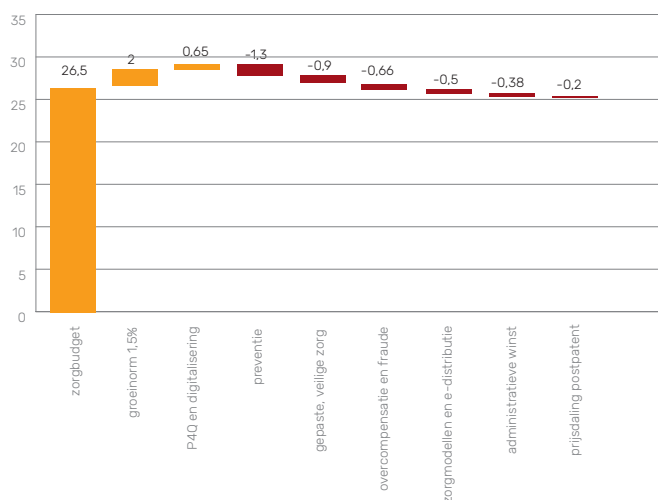
State-of-the-art preventie via een inhaalbeweging in middelen en nieuwe drivers in plaats van een verstard, verkokerd landschap is essentieel. We sluiten een pact met onder meer de industrie en scholen en laten taboes sneuvelen in financiële prikkels, leeftijdsgrens bij genotsmiddelen en reclame. We vervangen de onwerkbaar suikertaks beter door positieve preventieprikkels.

Tegelijk ondersteunen we de groei en intensivering van langdurige zorg, inclusief de inzet op medisch-specialistische ouderenzorg per woonzorgcentrum. In het gezinsbeleid moet de kinderbijslag op het niveau van andere landen komen. Zo maken we middelen vrij voor preventie, kinderopvang, jeugdzorg, minderjarige personen met een beperking, psychotherapie en kinderpsychiatrie.

We zetten de financiële drivers juist, met prioritaire toewijzing van budgetgroei aan voortrekkers in hervormingen. Vaste bedragen (via vouchers bij welzijn en gezin) bevorderen kwaliteit en efficiëntie, naast 3% kwaliteitsprikkels en terugverdieneffecten (shared savings). Daarom wordt betaling per prestatie beperkt tot 25%. De fi-

Evolutie zorgbudget

Als we structureel hervormen in het bestaande federale zorgsysteem in plaats van te schaven in nieuw budget, klopt de rekening met betere kwaliteit, innovatie en toegankelijkheid (mia euro).

Bron: eigen bewerking gegevens

nanciering voor planbare en langdurige zorg evolueert naar één geheel, van preventie tot follow-up (bundled payment). We maken de overheid en de zorg financieel verantwoordelijk met onderlinge compensaties voor vermijdbare uitgaven. Zorgverstrekkers houden zich aan officiële tarieven en vermijden schijnzelfstandigheid via loondienst of vereniging in een overkoepelend zorgbedrijf.

"Dankzij zorgondernemerschap kan het anders en beter."

Dankzij zorgondernemerschap kan het anders en beter.

Zorgondernemers krijgen een rechtszeker kader met een systematisch 'right to challenge' van de regelgeving en leiden zo het versnelde 'vliegwiel' van verandering in het ganse werkveld op basis van zorguitkomsten. Budgetautonomie gaat samen met verantwoordelijkheid, aangestuurd vanuit gedeelde doelstellingen. Dit vereist een gelijk speelveld (loon- en arbeidsvoorwaarden, btw, ...). We schrappen inputregels (gebouw, personeel, ...) en geven de mogelijkheid tot diverse governance modellen (aandeelhouderschap, participatie, ...). De overheid verleent zelf geen zorg, maar richt zich op de resultaten via transparante kwaliteit en budgetbeheersing. We bewaken marktwerking via actief toezicht op de mededinging, en tendering waar nodig. Grote investeringen en dienstverlening (voeding, bewaking, logistiek, ...) ondergaan de toets van publiek-private samenwerking.

De personeelsinzet gebeurt op maat van de eindgebruiker.

We moeten af van overdreven anciënniteit, het KB nr. 78, rimpeldagen, Maribel, versnippering en gebrekkige spelregels in sociaal overleg. We wieden in beroepen, functies en titels: terug naar de essentie van de zorg. We verlaten IFIC als star loonmodel voor medewerkers in de zorg en aligneren het verloningsbeleid met de flexibiliteit in niet-zorgsectoren. We vereenvoudigen de taakverdeling zonder aan kwaliteit te raken en focussen op taakverschuiving, flexibiliteit en (inter)sectorale doorstroming.

Er worden juiste prikkels ten aanzien van de gebruiker ingezet.

Het remgeld wordt hoger bij ongepaste zorg, lager bij gepaste zorg, gekoppeld aan het inkomen en aangevuld met een sociaal gecorrigeerde franchise. Hiermee maken we één miljard euro vrij voor een maximumfactuur in de ouderenzorg, preventie, versnelde digitalisering en de uitbouw

van pay for quality. De publieke financieringsstromen verlopen direct, zonder voorafbetaling door de burger en zonder tussenkomst van een derde. We verschuiven de aandacht van de burger naar de inhoud van de zorg: in plaats van bezig te zijn met administratie, gele briefjes, ... moet de burger vooral bezig zijn met het bewust kiezen van goede, gepaste zorg in functie van de behoeften en kwaliteit. Daarvoor wordt hij best meer ondersteund (decision support) via interfaces, tools en transparantie.

We herbalanceren de tweede pijler.

We schaffen de koppelverkoop van de 'verplichte aanvullende verzekering' bij de ziekenfondsen af en stellen deze markt open. De focus ligt op experimentele, tijdelijke terugbetaling. Remgeld en zorg zonder meerwaarde kan niet aanvullend gedekt worden. Dit maakt ruimte vrij om preventie en psychosociaal welzijn te bevorderen.

Digitaal en technologisch transformeren is noodzakelijk.

Auto-log-in, decision support, personalised medicine, AI, IoT, block chain, cloud, single input, automatische dataextractie, realtime feedback, ... In zoveel zaken hebben we een boost nodig. We gaan volop voor zorg op afstand, mobile health, whole genome sequencing en big data. We verruimen het wettelijk kader voor de invoering van disruptieve innovaties, inclusief het wegwerken van obstakels in gegevensdeling en het beroepsgeheim. Data en interconnectiviteit zijn de meest prioritaire werven. We moeten innovatie sneller implementeren, en zo nodig ook afvoeren (value-based contracting). Met (co)investering in innovatie (tijdelijk aandeelhouderschap) en instrumenten zoals social impact bonds. De helft van alle groei gaat naar zorginnovatie.

Conditio sine qua non: zorg op één Vlaams beleidsniveau.

De gemengde bevoegdheden zoals preventie, co-mazorg ouderen, genetica, revalidatie, en erkenning en programmatie van zorgvoorzieningen moeten zo snel mogelijk een volledig Vlaamse bevoegdheid worden. De volledige bevoegdheidstransfer, inclusief zorgfinanciering, terugbetaling en innovatie, is een feit voor het einde van de legislatuur.

III Voorstellen

VLAAMS EN FEDERAAL

- De gemengde bevoegdheden en **de volledige zorgbevoegdheid** komen voor het einde van de legislatuur over **naar Vlaanderen**. Eén intersectoraal overlegorgaan stemt rechtstreeks af met de regering, ook op lokaal niveau. Ziekenfondsen behouden enkel de rol van leden-ondersteuning en -vertegenwoordiging.
- De Vlaamse en federale overheden implementeren **3% pay for quality, shared savings, bundled payment en compensatie van vermijdbare uitgaven**. Sociale Maribel, IBF, ... kantelen in bij de basisfinanciering.
- Er wordt een **jaarlijkse zorgfranchise en referentiekeuze** ingevoerd om de keuze van goede zorg te belonen. De vrijgekomen middelen gaan naar een maximumfactuur in de ouderenzorg, preventie en transformatietriggers.
- De **'right to challenge'** wordt geïntroduceerd samen met een volledig gelijk speelveld. De overheden schrappen inputregels, verbreden governancemodellen en versterken de sturing via transparante kwaliteit en budgetbeheersing met een kader voor winst, aandelen en reserves (inclusief ziekenfondsen en zorgkassen met terugvloeit van kapitaaloverschot naar de sociale zekerheid).
- **Worden geschrapt:** het KB nr. 78, rimpeldagen, IFIC, versnipperde paritaire comités, gebrekkige spelregels in sociaal overleg, opbod van diploma's en titels.
- **Worden gestimuleerd:** subsidiariteit, taakverschuiving, flexibiliteit en (inter)sectorale doorstroming.
- **De actorrol van de overheid en ziekenfondsen wordt afgebouwd.** De overheden bewaken marktwerking via actief toezicht op de mededinging en tendering waar nodig.
- **Fraude en overcompensatie** worden gecorrigeerd en gerecupereerd.
- De **technologische transformatie** wordt geaccelereerd met opwaartse stimuli,

ZORG

De zorgsector is cruciaal voor welzijn en welvaart, maar is tegelijk een 'burning platform'.

crosslicenties en een wettelijk kader voor disruptieve innovaties, inclusief big data. De overheid verplicht realtime gegevensdeling en moderniseert het beroepsgeheim.

VLAAMS

- De Vlaamse overheid injecteert **175 miljoen euro in preventie** met een volledige hertekening van het landschap en positioneel preventieprikkels.
- Ze implementeert **vouchers** in welzijn en kinderopvang.
- Ze ondersteunt de **groei en intensifiëring van langdurige zorg** en verschuift het overschot van de kinderbijslag na sociale correctie naar de ondersteuning van minderjarigen.
- Ze benut een **zorgstrategisch investeringsplan** op basis van een objectieve behoefteanalyse, een horizonscan van toekomstige (deels digitale) noden en een pps-toets. Overcapaciteit recupereren we vanuit een intersectoraal kader.

FEDERAAL

- De federale overheid **hervormt de zorg vanuit een 1,5%-groei-norm** (de helft innovatief) en transformatietriggers met inzet op ondernemerschap in Verantwoorde Zorg Organisaties, effectieve horizontale en verticale netwerken, laagcomplexere ketens, doorstroomprogramma's, medische zorg per langdurige zorgvoorziening en realisatie van quick wins.
- Ze verschuift **75% betaling per prestatie naar een vast budget** en herijkt de overige 25% in lijn met EU-standaardinkomsten.
- Ze vervangt ereloon-supplementen en de-conventionering door **remgeld per meerwaarde** gekoppeld aan inkomen, zonder afbouw van de zorginkomsten.
- Ze **schaft de koppelverkoop 'verplichte aanvullende verzekering' af** en stelt deze markt open. Remgeld en zorg zonder meerwaarde dekt men niet.

Naar een efficiënt milieubeleid

I Vaststellingen

Milieubeleid

Er is geen eenduidig begrip van 'no gold plating'.

Vlaanderen heeft de ambitie om geen 'gold plating' toe te passen bij de invoering van Europese richtlijnen. Toch komen er soms voorstellen op tafel die verder gaan dan wat Europa vraagt. Vlaamse bedrijven kunnen hierdoor een concurrentieel nadeel lijden ten aanzien van hun buitenlandse concurrenten waardoor Vlaanderen investeringen misloopt.

Er zijn onnodige administratieve lasten.

Bedrijven moeten vaak identieke of gelijkaardige milieu-informatie aanleveren die de overheid al in zijn bezit heeft.

Er is nood aan duidelijke milieuprioriteiten op basis van een integrale visie.

Overheidsadministraties bepalen elk hun eigen prioriteiten voor het milieuaspect waarvoor zij bevoegd zijn. Hierdoor kunnen er maatregelen ingevoerd worden die elkaar tegenwerken.

"Er is nood aan duidelijke milieuprioriteiten op basis van een integrale visie."

Circulaire economie

Er is nood aan een systeemverandering.

De manier waarop we met onze materialen en producten omgaan zal in de toekomst veranderen. Vandaag is het echter moeilijk om een afzetmarkt te vinden voor sommige gerecycleerde materialen en hulpbronnen zoals water. Daarnaast is er nood aan innovatie, onderzoek en ontwikkeling.

De omslag moet geleidelijk gebeuren maar tegelijkertijd ook inspelen op innovaties.

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een stevige industriële basis die het in de toekomst moet behouden en versterken. Via een transitie die te snel gebeurt en enkel top-down wordt opgelegd, riskeren we dat deze bedrijven uit Vlaanderen verdwijnen. Via een stimulerend bottom-upbeleid en een ondersteunend wetgevend kader kan het juiste tempo worden gevonden.

Waterbeleid

Het laaghangend fruit is geplukt.

De toestand van onze waterlopen is sterk verbeterd, vooral door inspanningen van de industrie en collectieve waterzuivering. Een verdere verbetering vereist dat ook andere significante verontreinigingsbronnen worden aangepakt. Circulair watergebruik wordt vandaag te weinig aangemoedigd.

Er is te weinig transparantie over de financiering van het waterbeleid.

Met een gemiddelde kostendekkingsgraad van 130%, waren de opbrengsten tussen 2010 en 2016 ruim voldoende om de kosten van de rioeringsinfrastructuur te dekken. Dit staat in schril contrast met de ingeschatte nettofinancieringsbehoefte op lange termijn. Het is bovendien onduidelijk hoe de (boven)gemeentelijke saneringsbijdrage in de toekomst zal evolueren.

Luchtbeleid

De luchtkwaliteit is sinds 2000 sterk verbeterd, mede door inspanningen van de industrie.

Zo daalde de totale Vlaamse uitstoot aan stikstofoxiden (NOx), ozon, fijn stof (PM2.5), en zwaveldioxide in de periode 2000-2016 met respectievelijk 40%, 39%, 13% en 75%. De impact van de industrie neemt stelselmatig af. Ook in de toekomst zullen deze inspanningen voortgezet worden door de uitvoering van de best beschikbare technieken en de richtlijn 'middelgrote stookinstallaties'. Dit staat in schril contrast met de stijgende uitstoot van gezinnen op het vlak van fijn stof door houtverbranding. Ook het verkeer heeft een grote relatieve bijdrage aan NOx-uitstoot, hoewel de absolute uitstoot de laatste jaren is afgenomen.

II Analyse

Efficiënt milieubeleid

Respecteer het principe van 'no gold plating' bij implementatie en toepassing van Europese milieuwetgeving.

Wanneer Europese milieurichtlijnen omgezet worden in Vlaamse wetgeving doet Vlaanderen niet aan 'gold plating'. De Europese Commissie omschrijft 'gold plating' als "het proces waarbij een lidstaat – bij de omzetting of implementatie van Europese wetgeving – van de gelegenheid gebruik maakt om additionele eisen, verplichtingen of normen op te leggen die verder gaan dan de vereisten of normen voorzien in de Europese

wetgeving". Belangrijk is dat, conform de omzendbrief van 25 november 2016, bij de omzetting en/of toepassing van Europese wetgeving telkens getoetst wordt in welke mate het principe van 'no gold plating' wordt gerespecteerd.

Verminder de administratieve lasten.

Het moet, conform het bestuursdecreet, de ambitie zijn dat bedrijven slechts één keer hun informatie aanleveren aan de overheid en dat nadien andere overheidsinstanties dezelfde informatie niet meer opvragen. Verschillende rapporteringen zoals het 'Integraal Milieujaarverslag' (IMJV), heffingen, bodemattesten en milieuvergunningaanvragen kunnen gestroomlijnd worden door de koppeling van verschillende databanken. De overheid kan deze data vervolgens eenvoudig achterhalen en efficiënt (her)gebruiken.

Een integrale aanpak en duidelijke prioriteiten zijn nodig.

Er wordt rekening gehouden met de effecten van maatregelen over alle milieucompartimenten heen en de volgende redenering wordt toegepast:

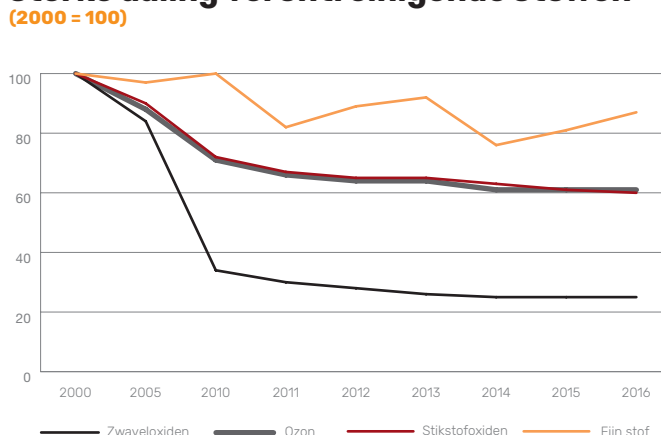
- Aantonen voor welke parameters effectief een milieuprobleem heerst in Vlaanderen en hieruit vanuit een risicogebaseerde logica de prioritaire milieuthema's bepalen;
- Voor deze prioriteiten worden alle bronnen, dus sectoroverschrijdend en zowel vergunningsplichtige als niet vergunningsplichtige activiteiten, in kaart gebracht. Zo worden de juiste bronnen met hun respectievelijke bijdrage geïdentificeerd;
- Ga na waar de meest kostenefficiënte maatregelen kunnen genomen worden en welke bronnen de grootste totale bijdrage leveren.

Naar een circulaire economie in de praktijk

De voorbeeldrol van de overheid is cruciaal voor de creatie van een afzetmarkt voor circulaire producten.

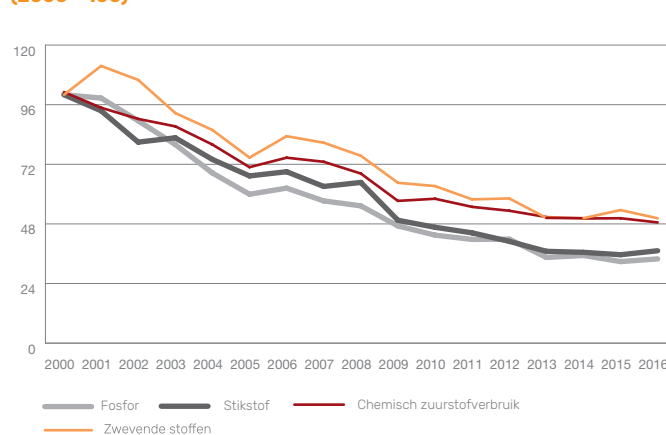
Ons beleid zet sterk in op de selectieve inzameling en het sorteren van afval aan de bron. Dit is zeker nuttig maar er is ook nood aan een voldoende grote afzetmarkt voor gerecycleerde en circulaire producten. De overheidsaankopen in België vertegenwoordigen ± 17% van het Belgische bbp. De overheid kan een belangrijke hefboom creëren door in alle openbare aanbestedingen het gebruik van gerecycleerde en circulaire producten en businessmodellen te bevoordelen. Dit impliceert op korte termijn het opheffen van elk verbod op gerecycleerde producten in standaardbestekken, het bevoordelen van frontrunners en circulaire businessmodellen zoals product-dienstcombinaties of circulaire inrichting van overheidsgebouwen.

Luchtkwaliteit in Vlaanderen verbetert: sterke daling verontreinigende stoffen (2000 = 100)

Bron: Lozingen in de lucht 2000-2016, VMM, 2016.

Lozing industrieel afvalwater sterk gedaald (2000 = 100)

Bron: MIRA-rapportage

Circulaire economie vraagt een ketenbenadering.

Een cross-sectorale samenwerking zou verder kunnen gefaciliteerd worden door voor een bepaalde productgroep, met alle actoren van de productketen, oplossingen voor bestaande barrières en opportuniteiten in kaart te brengen.

Een stimulerend beleidskader is nodig.

Pleit op Europees niveau voor het harmoniseren van de regels rond eindeafvalcriteria en voor een vlotter grensoverschrijdend afvaltransport. Stem op korte termijn de wetgeving met gewesten en buurlanden af zodat gelijke normen en criteria gehanteerd worden voor afval en

“De luchtkwaliteit is sinds 2000 sterk verbeterd, mede door inspanningen van de industrie.”

bijproducten. Er kan ook nagedacht worden over stimulerende instrumenten voor bedrijven die investeren in hun productieproces en/of product-ontwerp waardoor ze meer dan redelijkerwijs hun grondstoffenefficiëntie verhogen.

Waterbeleid

Er is nood aan andere maatregelen.

De ‘best beschikbare technieken’ (BBT) blijven het uitgangspunt vormen voor het vaststellen van lozingsnormen. Voor een verdere en kostenefficiëntie verbetering van de oppervlakte-waterkwaliteit, moeten alle belangrijke verontreinigingsbronnen, zoals diffuse bronnen, aangepakt worden. Voor die waterlichamen waarvoor het behalen van de goede toestand tegen 2027 onmogelijk is, moet Vlaanderen overwegen om de afwijkingmogelijkheden in de kaderrichtlijnwater te benutten. Ten slotte is er nood aan een stimulerend beleid rond circulair watergebruik (zoals het opnemen van lozingsvrachten in de vergunning) en een duidelijke visie over droogte, in samenspraak met alle stakeholders.

We moeten komen tot een transparant en efficiënt waterbeleid.

Er is behoefte aan een duidelijk beeld over de verwachte evolutie van de saneringscomponenten in de toekomst. Garanties en transparantie over de efficiëntie en effectiviteit van de ingezette middelen in het rioolbeheer is nodig alvorens nieuwe financierende instrumenten in het leven worden geroepen.

Luchtbeleid

Bekijk de problematiek integraal en baseer het op principes van een gelijk speelveld, kosteneffectiviteit en de best beschikbare technieken (BBT).

De doelstelling is het behalen van de Europese milieukwaliteitsnormen en tegelijkertijd duurzame economische ontwikkeling mogelijk maken. Hierbij wordt rekening gehouden met de specifieke Vlaamse eigenschappen, namelijk een sterk verstedelijkte maar ook industriële regio. Indien de doelstellingen niet gehaald worden, mag er niet automatisch teruggegrepen worden naar het vergunningenbeleid. Voor de industrie vormen – conform het huidige beleid – de BBT de basis.

In uitvoering van de Green Deal

‘huishoudelijke houtverwarming’, moet zo snel mogelijk overgegaan worden tot de ontwikkeling van een toekomstvisie,

een inventarisatie van zowel de samenstelling van het stookpark als de reële emissies en tot een uitfasering van vervuilende houtkachels/haarden. De voor- en nadelen van verschillende methoden worden zo snel mogelijk onderzocht zodat de nodige maatregelen genomen kunnen worden.

Voor transport wordt er werk gemaakt van een slimme en variabele kilometerheffing voor personenvervoer,

gedifferentieerd volgens milieukeurmerken (CO₂-uitstoot en luchtkwaliteit). Dit in combinatie met een kwalitatief aanbod aan alternatieven en investeringen in laad- en tankinfrastructuur voor milieuvriendelijke voertuigen. Ten slotte moeten lage-emissiezones overwogen worden bij een positieve kostenbatenverhouding en zijn uniforme regels belangrijk.

III Voorstellen

VLAAMS

Efficiënt en effectief milieubeleid

- Vlaanderen doet **niet aan 'gold plating'** en bekijkt bij de vertaling van Europese richtlijnen naar Vlaams beleid in welke mate dit principe wordt gerespecteerd.
- Voer een **eenduidige definitie van 'no gold plating'** in, conform het voorstel van de Europese Commissie.
- Maak de **koppeling tussen verschillende databanken** zodat bedrijven milieu-informatie slechts één keer moeten aanleveren aan de overheid.
- Hanteer een **integrale benadering** en leg in het regeerakkoord duidelijke milieuprioriteiten vast.

Circulaire economie

- Hef elk verbod op het gebruik van **gerecycleerde producten in standaardbestekken** van de verschillende overheidsniveau's op en bevoordeel frontrunners, circulaire producten en businessmodellen.
- Faciliteer een **cross-sectorale samenwerking** door voor een bepaalde productgroep, met alle actoren van een productketen, oplossingen voor bestaande barrières en opportuniteiten in kaart te brengen.
- Denk na over **faciliterende instrumenten voor bedrijven** die investeren in hun productieproces of hun productontwerp aanpassen, waardoor ze meer dan redelijkerwijs hun grondstoffenefficiëntie verhogen.
- **Harmoniseer de Europese wetgeving rond eindeafvalcriteria**, versnel en stroomlijn de regels rond grensoverschrijdend afvaltransport en stem op korte termijn de normen en criteria voor afval en bijproducten af met gewesten en buurlanden.

Waterbeleid

- De **best beschikbare technieken** (BBT) blijven het uitgangspunt vormen voor het vaststellen van lozingsnormen.

MILIEU & KLIMAAT

Er is nood aan duidelijke milieuprioriteiten op basis van een integrale visie.

- Pak alle **significante verontreinigingsbronnen** in het kader van oppervlaktewaterkwaliteit aan waarbij de aspecten 'kostenefficiëntie' en 'reeds geleverde inspanningen' een centrale rol vervullen.
- Voor die waterlichamen waarvan nu al blijkt dat de goede toestand in 2027 onhaalbaar is, worden de **afwijkingsmogelijkheden** voorzien in de kaderrichtlijn water juridisch voorbereid.
- Creëer meer transparantie, governance en efficiëntie in het **gemeentelijk rioolbeheer** alvorens nieuwe financierende instrumenten het leven in te roepen.
- Faciliteer **circulair watergebruik** door onder meer lozingsvrachten in de vergunning toe te laten of inkomsten verkregen uit heffingen en saneringsbijdragen betaald door de industrie terug te laten vloeien naar de sector om waterbesparingsprojecten te ondersteunen.
- Betrek bij het ontwikkelen van een **visie** rond **droogte** alle betrokken actoren, waaronder de industrie.

Luchtbeleid

- Hanteer de **Europese luchtkwaliteitsdoelstellingen als norm** en viseer de bronnen met de grootste totale bijdragen, inclusief de niet-vergunningsplichtige activiteiten.
- Ontwikkel een **toekomstvisie**, inventariseer houtstook bij huishoudens en faseer de te vervuilende kachels zo snel mogelijk uit.
- Voer een **slimme en variabele kilometerheffing voor personenvervoer** in, gedifferentieerd volgens onder andere milieukeurmerken (luchtkwaliteit en CO₂-uitstoot).
- Creëer, minstens op Belgisch en liefst op Europees niveau, **uniforme regels en een geharmoniseerd kader** voor lage-emissiezones.

Ruimte om te ondernemen

I Vaststellingen

Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV)

De Vlaamse regering heeft op 20 juli 2018 de strategische visie voor het BRV voorlopig vastgesteld, evenwel zonder beleidskaders. Deze beleidskaders moeten op korte termijn vastgelegd worden, rekening houdend met de aanbevelingen uit de bedrijfswereld.

De strategische visie bevestigt dat bedrijven vandaag moeilijk een geschikte locatie vinden.

Tezelfdertijd wordt verwezen naar de ruim 10.000 ha onbenutte bestemmingsvoorraad voor bedrijventerreinen. Probleem is dat minder dan 20% daarvan actief wordt aangeboden en dat aanbod bovendien niet geografisch is verspreid. Ongeveer 8.000 ha van het juridisch aanbod is vandaag onbebouwd en wordt niet aangeboden omwille van diverse redenen, zoals ruimtevoorraden van bedrijven, hangende juridische geschillen, nabijheid van beschermde natuur, ... Dat betekent dat duizenden hectaren bestemde industriegrond waarschijnlijk nooit ontwikkeld kunnen worden.

Om onze ruimte intensiever te kunnen gebruiken, moeten we onder meer hoger gaan bouwen.

Daarvoor zijn stimulerende maatregelen nodig (versoepeling bouwvoorschriften, creatiever omspringen met bufferzones, ...) en moeten maatregelen vermeden worden die intensivering tegengaan (zoals een heffing op verruiming bouwmogelijkheden).

Rechtszekere procedures

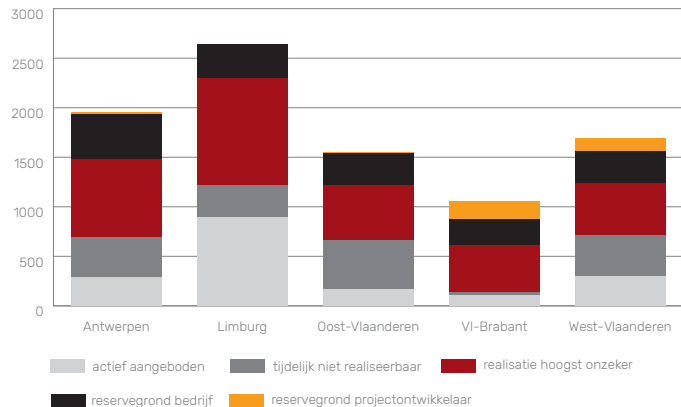
Tussen een investeringsidee en het realiseren van een project, moet een initiatiefnemer een lang traject doorlopen.

Voor een dossier met een milieu-impact, moet een MER worden gemaakt. Nadien volgt de vergunning-procedure. Bij grote dossiers kan dat lopen via de procedure van de complexe projecten. En eens alle vergunningen zijn verkregen, is het dikwijls bang afwachten of ze niet juridisch worden aangevochten. In al deze stadia zijn er nog belangrijke werkpunten, die we hieronder zullen overlopen.

In Vlaanderen is het plan-MER zo geëvolueerd dat een heleboel zaken in een MER besproken worden die daar niet thuis horen.

Nadien zorgt dat wel voor problemen vermits de Raad van State telkens weer verlangt dat de voorgestelde milderende maatregelen worden vertaald in het RUP.

Onbenutte bestemmingsvoorraad bedrijventerreinen (ha)

Bron: VLAIO

De nieuwe procedure van de omgevingsvergunning moet worden bijgeschaafd.

Zo zorgt de verplichting om de bouw- en milieuvergunning meteen samen aan te vragen voor problemen. Immers, wanneer het verkrijgen van een milieuvergunning onzeker is, wordt de aanvrager onnodig verplicht meteen duizenden euro's uit te geven voor gedetailleerde bouwplannen. Ook de bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende bestuursniveaus in complexere dossiers is niet steeds duidelijk, wat leidt tot rechtsonzekerheid. Dat elk beroep tegen een omgevingsvergunning schorsend werkt (behalve de gevallen opgesomd in art. 55 van het decreet 'omgevingsvergunning') leidt tot zeer onwenselijke situaties.

Het decreet 'complexe projecten' tracht via een goed projectmanagement en trechtering van besluitvorming, problemen te ontmijden en draagvlak te creëren.

Honderd procent draagvlak is echter ondenkbaar en juridische procedures zijn vaak onvermijdelijk.

Wanneer een administratief beroep wordt ingediend tegen een vergunning, zakt de moed investeerders in de schoenen.

Procedures duren bijzonder lang en de financiële impact is meestal enorm. Dat is tegen de principes van rechtsbescherming.

Natuur

Met de notie 'tijdelijke natuur' wil men het mogelijk maken dat op braakliggende stukken grond voor wonen en industrie, tijdelijke natuur ontwikkeld kan worden in afwachting van de uiteindelijke bestemmingsrealisatie en met de garantie dat deze later weer weggenomen mag worden. Aan dit concept zijn echter tal van risico's verbonden.

"De strategische visie bevestigt dat bedrijven vandaag moeilijk een geschikte locatie vinden."

Ontbossingen van meer dan 3 ha moeten in natura gecompenseerd worden. Het probleem is dat het aanbod van gronden ontoereikend is waardoor initiatiefnemers zelf op zoek moeten gaan naar gronden. Resultaat is een tijdrovende en frustrerende zoektocht die leidt tot een samenraapsel van kleinere percelen zonder enige overkoepelde visie.

II Analyse

Beleidsplan Ruimte Vlaanderen

Om het maatschappelijk draagvlak niet te verliezen, is een realistische timing nodig met bijhorend budget om de ruimtelijke doelstellingen te realiseren. Wat kan er met andere woorden op korte, middellange en lange termijn gehaald worden?

Juiste randvoorwaarden zijn belangrijk.

Om mensen aan te sporen om meer in stadscentra en/of dicht bij het werk te wonen, kan de overheid (tijdelijke) financiële prikkels voorzien. Op de juiste locaties moeten ook de bouw mogelijkheden worden versoepeld zodat ze verdichting en verhoging stimuleren. Tegelijk moet worden opgelet dat de goedbedoelde intenties inzake ruimtelijk rendement niet volledig ondergraven worden door het invoeren van Vlaamse heffingen op verruimde bouw mogelijkheden waardoor investeringen uitblijven (instrumentendecreet).

De beschikbare ruimte ('ijzeren voorraad') voor niet-verweefbare industrieën moet steeds op peil worden gehouden, inclusief een minimum-reserve aan ruimte om maximaal in te spelen op economische opportuniteiten.

Met de ambitie in het achterhoofd om tegen 2040 geen bijkomende ruimte in beslag te nemen, is het belangrijk dat de oppervlakte die ten tijde van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen aan industrie werd toegekend, ook effectief wordt benut. Goed gelegen, maar onbenutte bedrijventerreinen moeten dringend worden geactiveerd en terreinen die slecht gelegen zijn, moeten geschrapt worden en elders gecompenseerd.

Wanneer bufferstroken niet dienen als veiligheidsperimeter bij SEVESO-activiteiten, moet naar een andere invullingen gekeken worden dan enkel groenbuffers (zoals broodjeszaken of showrooms van bedrijven).

Om collectieve investeringen mogelijk te maken, moet een kader worden gecreëerd om een bedrij-

veninvesteringszone (BIZ) op te richten. Zo'n BIZ houdt in dat op verzoek van een voldoende aantal bedrijven, een gemeente jaarlijks een bedrag heft dat vervolgens als subsidie wordt uitgekeerd aan een speciaal opgerichte ondernemingsvereniging die daarmee investeringen kan bekostigen ter verbetering van de omgeving.

Rechtszekere procedures

Een plan-MER moet beperkt worden tot het minimum en details overlaten tot het onderzoek op projectniveau. Een plan-MER moet geen milieunormen uitschrijven die later gebetonneerd worden in de stedenbouwkundige voorschriften van een RUP (wordt immers geregeld bij VLAREM). Het loont alvast de moeite om de denkpiste verder uit te spitten om voortaan te werken met een afgeslankt MER gevolgd door een afgeslankt RUP met een omgevingsbesluit waarin allerlei zaken geregeld worden die nu een moeilijke doorvertaling kennen in het RUP.

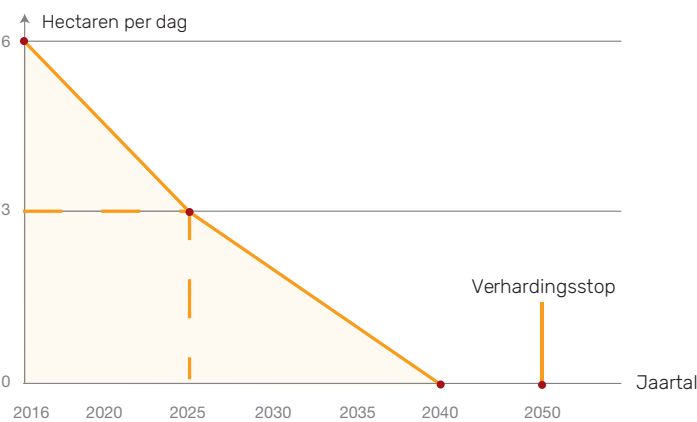
Naar Nederlands voorbeeld, moet een gefaseerde aanvraag van een omgevingsvergunning mogelijk zijn. Zo kan een initiatiefnemer eerst duidelijkheid krijgen over de ene vergunning alvorens de andere in detail moet zijn uitgewerkt. Om het probleem inzake bevoegdheidsgeschillen op te lossen, wordt best de hogere overheid telkens bevoegd zodra er een deelaspect van het project tot diens bevoegdheid behoort. Het probleem van de steeds schorsende werking van het beroep kan eenvoudig worden opgelost door terug te grijpen naar de oude regeling. Toen werkte een beroep tegen een bouwvergunning schorsend en een beroep tegen een milieuvergunning enkel schorsend afhankelijk wie het beroep had ingediend en maximaal voor 150 dagen.

"De beschikbare ruimte ('ijzeren voorraad') voor niet-verweefbare industrieën moet steeds op peil worden gehouden."

Een aanpassing van het decreet 'complexe projecten' is nodig. Omdat de voorbereiding en uitvoering van grote projecten vaak loopt over verschillende legislaturen, moet er een investeringsagenda worden vastgesteld voor investeringen op lange termijn zodat beslissingen niet worden teruggedraaid bij coalitiewissels. Om het maatschappelijk draagvlak te vergroten van grote investeringsprojecten zou een parlementaire behandeling de legitimiteit, het draagvlak en de rechtszekerheid bevorderen. Via een aanpassing van het decreet 'complexe projecten' kan voorzien

Hectare ruimtebeslag per dag

Doelen voor de afname van het ruimtebeslag

Bron: strategische visie BRV

worden dat het Vlaams Parlement in de grote dossiers overgaat tot vaststelling bij decreet van de voorkeurs- en eindbeslissing. Om zo'n decretale validatieprocedure mogelijk te maken, moet een generieke afwijking worden voorzien waarbij een dossier, zodra deze aan de drempelwaarden voldoet, automatische richting het Vlaams Parlement gaat.

Om onbezonnen procedures te vermijden, zou bij de administratieve rechtscolleges de rechtsplegingsvergoeding (RPV) substantieel verhoogd moeten worden (ter bestrijding van het NIMBY-fenomeen). Naar Nederlands voorbeeld zouden maatschappelijk belangrijke dossiers ook bij voorrang afgehandeld moeten worden, met als streefdoel binnen de zes maanden een uitspraak. Onze administratieve rechtscolleges kunnen vandaag al aan de in het ongelijk gestelde partij de betaling van een RPV opleggen. Het maximumbedrag is vastgesteld op (slechts) 1.400 euro, terwijl bij burgerlijke rechtbanken de RPV kan oplopen tot 33.000 euro.

Natuur en industrie

Om te garanderen dat deelnemende bedrijven correct geïnformeerd zijn over alle risico's die tijdelijke natuur met zich meebrengt, moet er een omzendbrief komen die klaar en duidelijk wijst op alle mogelijke juridische en financiële gevaren die daarmee gepaard (kunnen) gaan.

We moeten terugkeren naar de oude regeling waarbij compensatie voor ontbossing (ook bij ontbossing groter dan 3 ha) financieel kan gebeuren door het storten van een bosbehoudsbijdrage in het Bossencompensatiefonds waarna de Vlaamse overheid met een overkoepelende visie kan gaan bebossen.

III Voorstellen

Beleidsplan Ruimte Vlaanderen

- Werk een **realistische timing** uit met bijhorende budgettaire implicaties om de ruimtelijke doelstellingen van het BRV te realiseren.
- Zorg voor de **juiste financiële stimuli** om mensen aan te sporen om meer in stadscentra en/of dichterbij het werk te wonen.
- **Voer geen heffing in op de verruiming van bouw mogelijkheden** via stedenbouwkundige voorschriften waardoor investeringen in ruimtelijke rendement gefnuikt worden.
- **Voorzie een ijzeren voorraad voor niet-verweefbare bedrijvigheid**, zodat de beschikbare ruimte voor niet-verweefbare industrieën op peil wordt gehouden. Monitor deze voorraad voortdurend en maak deze afhankelijk van lokale en regionale behoefteramingen.
- **Activeer onbenutte maar goed gelegen bedrijventerreinen**. Schrap en compenseer planologisch de slecht gelegen bedrijventerreinen.
- Voorzie een **regelgevend kader** voor de invoering van bedrijveninvesteringszones.

Rechtszekere procedures

- Voorzie in het omgevingsvergunningendecreet dat ook in het geval dat de milieutechnische en bouwkundige aspecten van het dossier onlosmakelijk verbonden zijn, de aanvrager kan verzoeken om de **omgevingsvergunning in twee fasen** te verlenen (zie Ned. artikel 2.5 WABO).
- Voorzie bij de omgevingsvergunning dat **de hogere overheid telkens bevoegd** wordt zodra er een deelaspect van het project tot diens bevoegdheid behoort.
- Voer de oude regeling terug in inzake de **schorsende werking van het beroep** tegen een milieu- en stedenbouwkundige vergunning (intussen de omgevingsvergunning).
- Stel een **investeringsagenda** vast voor grote investeringen op lange termijn

RUIMTELIJKE ORDENING

Bedrijven hebben ruimte nodig om te kunnen ondernemen.

zodat beslissingen niet worden teruggedraaid bij coalitiewissels.

- Pas het **decreet 'complexe projecten'** aan zodat het Vlaams Parlement in de grote dossiers bevoegd wordt tot de vaststelling bij decreet van de voorkeurs- en eindbeslissing.
- Zet in op het **downsizen van MER's** tot het strikte minimum, zodat maatregelen die op projectniveau uitgewerkt moeten worden, ook op dat niveau onderzocht en geregeld worden.
- **Werk het onderzoek af naar alternatieven voor het huidige RUP**, waarbij gewerkt wordt met een afgeslankt RUP met daaraan gekoppeld een omgevingsbesluit waarin zaken geregeld worden die nu een moeilijke doorvertaling kennen in het RUP.
- **Verhoog het maximumbedrag van de rechtsplegingsvergoeding** bij de Raad van State en de Raad voor Vergunningsbetwistingen.
- **Prioriteer dossiers** die aanhangig worden gemaakt bij de Raad van State en de Raad voor Vergunningsbetwistingen zodat belangrijke dossiers binnen de zes maanden na het verstrijken van de beroepstermijn worden beslecht.

Natuur en industrie

- Maak werk van een omzendbrief die klaar en duidelijk wijst op alle mogelijke juridische en financiële gevaren die gepaard (kunnen) gaan met **tijdelijke natuur**.
- Maak opnieuw mogelijk dat boscompensatie, ook bij ontbossingen groter dan 3 ha, financieel kan gebeuren door een **bosbehoudsbijdrage** te storten in het Bossencompensatiefonds.

**The time to
act is now.**

**DURF
KIEZEN**

**DURF
ONDERNEMEN**

PRIORITEITEN VOOR DE VLAAMSE
EN FEDERALE VERKIEZINGEN

www.durfkiezen.be

**vo
ka**

